

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Krize podniku pohledem ekonomicko-statistické analýzy

**Crisis of the enterprise from viewpoint of economic and
statistical analysis**

Liliana Koltygina

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Krise podniku pohledem ekonomicko-statistické analýzy“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v přiložené bibliografii.

V Plzni, dne 10.02.2010

.....

podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, Ing. Pavle Divišové, za odborné rady a vstřícnou pomoc, která přispěla k vypracování této práce.

Obsah

Úvod.....	6
Teoretická část.....	8
1 Pojem krize.....	8
1.1 Definice.....	8
1.2 Základní typy krizí.....	9
2 Krize podniku.....	10
2.1 Vnitřní faktory.....	11
2.2 Definice pojmu krize podniku.....	11
2.3 Fáze krize v podniku.....	12
2.4 Krizové řízení.....	13
2.4.1 Definice krizového řízení.....	13
2.4.2 Prvky krizového řízení.....	13
2.4.3 Dva přístupy ke krizovému řízení.....	14
2.5 Rizika a jejich řízení.....	14
3 Nástroje ekonomicko-statistické analýzy.....	15
3.1 Základní pojmy analýzy.....	15
3.2 Krize a ekonomicko-statistická analýza.....	16
3.3 Analýza poměrových ukazatelů.....	16
3.3.1 Ukazatele rentability.....	16
3.3.2 Ukazatele likvidity.....	18
3.3.3 Ukazatele zadluženosti.....	19
3.3.4 Ukazatele aktivity.....	20
3.4 Ekonomická přidaná hodnota EVA (Earned value added).....	21
3.5 Analýza soustav ukazatelů.....	23
3.5.1 Soustavy hierarchicky uspořádaných ukazatelů.....	23
3.5.2 Účelové výběry ukazatelů.....	25
Praktická část.....	31
4 Národní hospodářství a jeho klasifikace.....	31
5 Vývoj české ekonomiky před krizí, změny v časech krize.....	32
5.1 Vývoj ekonomiky České republiky za rok 2006.....	32
5.1.1 Zemědělství.....	32
5.1.2 Průmysl.....	33
5.1.3 Stavebnictví.....	34
5.1.4 Obchod.....	34
5.1.5 Krátce o službách v oblasti nemovitostí a veřejných službách.....	35
5.2 Vývoj ekonomiky České republiky za rok 2007.....	35
5.2.1 Obchod.....	36

5.2.2 Oblast nemovitostí a pronájmu.....	36
5.2.3 Průmysl.....	36
5.2.4 Stavebnictví.....	37
5.3 Vývoj ekonomiky České republiky za rok 2008.....	38
5.3.1 Průmysl.....	38
5.3.2 Stavebnictví.....	40
5.3.3 Obchod a služby.....	40
5.4 Vývoj ekonomiky České republiky za rok 2009.....	41
5.4.1 Průmysl.....	42
5.4.2 Stavebnictví.....	43
5.4.3 Obchod a služby.....	44
5.5 Krátká charakteristika vývoje ekonomiky za rok 2010.....	44
5.5.1 Průmysl.....	44
5.5.2 Stavebnictví.....	45
5.5.3 Obchod a služby.....	45
5.6 Rok 2011, nejistoty, obavy a prognózy.....	46
6 Souhrnné hodnocení let 2006-2011.....	47
6.1 Insolvence podniků jako další projev krize.....	50
7. Závěr.....	52
Seznam tabulek.....	53
Seznam obrázků.....	54
Seznam použitých zkratk.....	55
Seznam použité literatury.....	56

Úvod

V současné době je stále častěji zdůrazňován význam krize, její působení a dopady. Vzhledem k vývoji světové ekonomiky v nedávných časech je toto téma velmi aktuální. Díky tomu, že neexistuje předdefinované univerzální řešení pro eliminaci krizí, dochází k neustálému zkoumání všech vlivů a oblastí, jež se krize týká. Účelem těchto zkoumání ani není najít zmiňované univerzální řešení, poněvadž každá krize má svá specifika. Můžeme je mezi sebou srovnávat, měřit je, sledovat jejich vývoj a vyhodnocovat závěry. Neboť analyzováním minulých krizí lze získat poučení do krize další, avšak nikoli přesný návod, jak další krizi řešit.

Krize může zasáhnout jakýkoliv sektor národního hospodářství bez ohledu na velikost podniku, dosavadní finanční stabilitu či kapitálovou sílu. Krize zasahuje jak malé a střední podniky, tak i velké organizace. Rozdíl bývá v tom, jak se který podnik dokáže s krizí vyrovnat.

Začátek této práce je zaměřen na pojem krize, její nejednotné chápání a vymezení základních druhů krizí. Bude následovat hlubší výklad problematiky krize podniku a krizové řízení. S ním souvisí několik pojmů jako riziko, prvky krizového řízení a fáze krize v podniku. Neodmyslitelnou částí krizového řízení je analýza podniku. V práci bude popsána analýza kvantitativní, ale samozřejmě s přihlédnutím na analýzu kvalitativní, neboť samotná čísla by toho podniku moc neprozradila. Krátce budou popsány nástroje finanční analýzy a její problematika. Největší pozornost je věnována ukazatelům poměrovým, jež jsou využívány ze všeho nejvíce. Finanční analýza podniku je daleko rozsáhlejší oblast, než je zpracována v této bakalářské práci. Důkazem toho je velké množství odborných publikací, jež byly vydány na toto téma.

Po uzavření oblasti teoretických poznatků, bude navazovat analýza vlivů krize na jednotlivá odvětví národního hospodářství. Ministerstvo průmyslu a obchodu vydává každoroční analýzu české ekonomiky a finanční analýzu vybraných sektorů. Tyto analýzy jsou základním východiskem při zpracování praktické části práce. Škála

informací je velmi široká. Do bakalářské práce budou vybrány pouze některé informace a data. Postupně budou hodnocena jednotlivá odvětví české ekonomiky od roku 2006. Zemědělství, které má svou specifickou povahu, bude zmíněno pouze v prvním roce. Ministerstvo průmyslu a obchodu se mu nevěnuje. Průmysl, který představuje hlavní část české produkce a má mnoho sub-odvětví, bude popsán podrobněji. Další část zpracování zahrnuje stavebnictví a budou zhodnoceny dostupné informace ohledně obchodu a od roku 2008 i služeb.

Cílem této práce je najít a zhodnotit důsledky krize na českou ekonomiku a její odvětví neboli najít konkrétní projevy krize v odvětvích české ekonomiky na základě finančních výsledků. První oddíl teoretické části zabývající se pojmem krize je popisem, jak se krize může projevovat a probíhat v určitém podniku. Práce je dále zaměřena na ještě stále probíhající krizi v České republice a její dopady na českou ekonomiku. Hlavním cílem je zhodnotit jednotlivá odvětví na základě finančních analýz za odvětví zpracovávána Ministerstvem průmyslu a obchodu.

Výsledkem této práce by mělo být zpracování ucelené tematiky krize, ekonomicko-statistických nástrojů pro hodnocení situace v podniku a aplikování některých nástrojů pro hodnocení finanční situace jednotlivých sektorů.

Teoretická část

1 Pojem krize

Toto slovo má svůj původ v antickém Řecku. Vyvinulo se ze slova *krino*, či *krinein*, což v překladu do češtiny znamená: oddělovat, v přeneseném významu rozhodovat, vybírat, zkrátka volit jednu z více variant. V antickém Řecku se jednalo o životu rozhodující situaci, o rozhodný zlomový okamžik (např. slovo *krisis* využívané v medicíně vyjadřovalo stav pacienta vedoucí k jeho uzdravení či smrti). (Zuzák, 2009, s. 18) Později ze slova *krino* vzniklo slovo *krisis*, které se začalo používat v různých jazycích jako již dnes známé slovo *krize*.

Hovoříme-li o krizi, nemusíme mít vždy na mysli pouze krizi ekonomickou. Krize může postihnout kohokoliv. Může se jednat o jednotlivce prožívající osobní krizi (krizi života), dále to může být krize podniku, krize státu, měnová krize apod. Roman Zuzák ve své publikaci uvádí, že slovo krize není společností jednotně chápáno a ani samotný pojem není jednotně definován.

1.1 Definice

Definice z Akademického slovníku cizích slov:

„Krize – 1. doba, kdy vrcholí rozpory, rozhodný obrat; 2. těžká, svízelná situace, potíž, tíseň, zmatek; *hospodářská k.* jedna ze čtyř fází hospodářského cyklu, vážná porucha hospodářského procesu (s příznaky, jako jsou snižování výroby, bankroty podniků, nezaměstnanost, snížení životní úrovně obyvatelstva apod.)“ (Petráčeková, Kraus a kol., 2001)

Vycházíme-li z původu slova a z dosavadních znalostí, lze definici implementovat takto: *krize je období, v němž dochází k vychýlení situací od standardního průběhu, kdy po skončení tohoto období buď dojde k návratu stavu na úroveň, která trvala před krizí (nebo i na úroveň lepší) či dojde k zániku objektu, jež byl krizí zasažen.* Definice pojmu není až tak důležitá, jako společné znaky, kterými je krize charakterizována. Obecně můžeme říci, že krize je vždy spjata s určitou hrozbou, je doprovázena zmatkem, napětím a téměř vždy má sociální dopady. Má velký potenciál změny. Je také těžko předvídatelná. Ne ale v tom smyslu, že nemůžeme předvídat příchod krize. Spíše se

jedná o předvídatelnost vývoje, o rozměrech krize, zasažených objektech a délce trvání. Také rozhodování o klíčových tématech může mít během trvání krize vážný dopad. Proto je krize nežádoucí, ale v dnešní době (a i v minulosti) zcela běžný jev.

1.2 Základní typy krizí

Existuje několik druhů krizí. Některé z nich spolu více či méně souvisejí. Krize můžeme rozčlenit na:

- a) Krize osobní (individuální) – jedná se o krizi jednice, o krizi v životě určité osoby. S touto krizí se ve svém životě setkává každý člověk, ale v různé míře. Tato krize může být doprovázena psychologickými problémy, jako jsou např. deprese, frustrace, deprivace¹, emoční nestabilita či dokonce sebevražedné sklony během dlouhotrvající či silné krize. Hlavními příčinami této krize bývají: životní ztráta blízké osoby, neúspěchy či nespokojenost v zaměstnání, ve škole, ztráta zaměstnání, nedostatek finančních prostředků a mnoho jiné.

- b) Krize sociální (společenská) – je ohrožení stávajících sociálních a společenských forem na území konkrétního státu, nicméně může mít daleko širší dopad díky globalizaci světa. Také okolní země mají velkou tendenci zasahovat zvenčí. (Zuzák, 2009, s. 21) V historii bychom projevy této krize hledali ve formách povstání, bouření a revolucí. Jako příklad lze uvést Stavovské povstání v Českých zemích proti panování rodu Habsburků, Americká občanská válka spojená s otázkou otroctví nebo Sametová revoluce, jež vedla k pádu komunistického režimu. Ohniskem vzniku těchto bojů, ale i v dnešní době, hovoříme-li o jádře vzniku sociálních krizí, jsou obecně sociální nepokoje. Např. nespokojenost obyvatel s vládou, nesvoboda obyvatelstva, nedostatek zboží a služeb či dokonce hladomor, epidemie. V novodobé historii je sociální krize otázkou spíše rozvojových zemí, kde stále převládá hladomor, kde můžeme nalézt obrovské sociální rozdíly mezi lidmi a kde probíhá vláda jedné strany. Bohužel vývojem některých událostí v poslední době se i vyspělý svět může obávat sociální krize. Příkladem je aktuální situace v Řecku a její nepředvídatelný vývoj. Nebo co se stane, přeruší-li asijské země dodávky ropy

¹ Deprivace – je dlouhodobá frustrace způsobená dlouhodobým neuspokojením určité potřeby.

do Evropy? Jaký bude mít další vývoj povstání v afrických zemích? Dalším velkým problémem je světový terorismus. Máme se obávat dalších útoků? Jsou vyvíjeny zbraně hromadného ničení? Sociální krize se také týká narůstající kriminality, obchodu se zbraněmi, pašování lidí a drog.

- c) Krize v důsledku živelných pohrom a havárií – jedná se o jednoznačně nejhůře předvídatelné a mimořádné situace způsobené přírodními jevy. Některé tyto jevy mají celosvětový význam. Např. nedávné zemětřesení a tsunami v Japonsku a následné poničení jaderné elektrárny Fukušima jistě nikoho nenechalo v poklidu. Naopak tato událost vyvolala nesmírný rozruch v celé společnosti. Kromě těchto událostí sem můžeme zařadit rozsáhlé požáry způsobené extrémními suchy, různé stupně větrného tlaku, povodně, ale i havárie ropných tankerů, havárie v chemickém průmyslu doprovázena únikem nebezpečných látek do ovzduší atd.
- d) Krize ekonomického charakteru – rozlišuje se na krize makroekonomické a mikroekonomické; kdy makroekonomie se zabývá ekonomickou realitou z hlediska celého společenství či národa jako celku a mikroekonomie se zabývá dílčími subjekty národního hospodářství – podniky, domácnosti, stát. (Zuzák, 2009)

2 Krize podniku

Můžeme zde hovořit o krizi mikroekonomické, avšak krize makroekonomická má na podnik značně negativní dopad. Můžeme vymezit dvě základní příčiny vzniku krize v podniku.

- 1) Krize způsobená fungováním uvnitř podniku – vnitřní faktory
- 2) Krize podniku způsobená vnějšími faktory

Nebo se může jednat o kombinaci obou příčin. Podnik je součástí ekonomického a sociálního prostředí, ovlivňuje své okolí, ale je i svým okolím ovlivňován. (Zuzák, 2009, s. 24) Problematika společenské odpovědnosti firem vůči svému okolí může pomoci image firmy nebo naopak ji může poškodit. Zejména v případě větších organizací existuje u lidí podvědomí o konkrétní firmě. Jakýkoliv skandál či aféra, který

může být spojen s porušováním lidských práv, s porušováním práv na ochranu zvířat či vědomé znečišťování životního prostředí, zveřejněný médii, způsobuje rozruch ve společnosti, který může být doprovázen výzvami k bojkotu výrobků firem a protestům proti jejich počínání. Dotčeným firmám tyto skutečnosti přinášejí problémy dvojího druhu. Nejen, že ztrácí dobrou image, ale vzrůstají tlaky na odstranění těchto problémů. Samozřejmě to přináší obrovské změny, které vyžadují vysoké náklady.

Příkladem vnějších faktorů může být krize ve světové ekonomice, přijetí nových zákonů (např. vyšší míra zdanění, či zpřísnění podmínek pro podnikání). Hlavním rozdílem mezi těmito dvěma příčinami je ten, že vnitřní příčiny může podnik ovlivňovat, kdežto vnější příčiny nemůže.

2.1 Vnitřní faktory

Vnitřní příčiny vzniku krize bývají individuální. Záleží na charakteru a typu podniku. Mezi nejběžnější příčiny patří: negativní postoj k inovacím v dnešním rychle měnícím se prostředí, a to nejen k inovacím technologickým, ale také sem patří oblast vzdělávání a školení zaměstnanců, podnik se neorientuje na potřeby zákazníků – slabý marketing, nevhodná organizační struktura bez flexibility, špatné vedení, ale i problém, jako je špatná vnitropodniková komunikace může být zdrojem potíží.

2.2 Definice pojmu krize podniku

Pod pojmem krize podniku lze označit takové stadium jeho života, kdy po delší časové období dochází k nepříznivému vývoji jeho výkonnostního potenciálu, radikálnímu snížení objemu tržeb, poklesu čistého obchodního jmění, snížení likvidity, čímž je bezprostředně ohrožena jeho další existence v případě, že tento vývoj bude pokračovat.
(Synek, 2002, s. 101)

Zuzák definuje krizi podniku takto: *Krizi podniku chápeme jako situaci různé časové délky, v níž se rozhoduje o tom, zda se podnik navrátí (minimálně) do situace, ve které byl před vznikem krize, nebo je perspektivně ohroženo dosahování podnikových cílů,*

případně jeho další existence. (Zuzák, 2009, s. 30) Po přečtení obou definic mezi nimi cítíme značný rozdíl. Radikální snížení objemu tržeb, snížení likvidity (a zhoršení mnoho dalších podmínek) jsou spíše následky krize. Krizi podniku bude chápána jako tíživé období pro podnik na rozdíl od období předcházejícího či standardního a během tohoto období jsou ohroženy cíle podniku.

Někdy je krize podniku přiřazována do životního cyklu podniku, a to do fáze čtvrté. První je založení, poté následuje růst, nato navazuje stabilizace a pak krize a sanace. Podnik se však může setkat s krizí v jakékoliv životní fázi. Např. v knize Management od autorů Bělohlávka, Košťana a Šuleře, se z poloviny celá kapitola Krizové řízení podniku věnuje krizi růstu. Výstižnější je definování čtvrté fáze podniku jako úpadek. Takto ji definuje i Bělohlávek ve své publikaci. Sami již cítíme, že slovo krize a úpadek neznamená jedno a to samé.

2.3 Fáze krize v podniku

Krize podniku může vzniknout v důsledku nenadálých a překvapivých událostí, ale častěji vzniká v důsledku tzv. krizových procesů. Jsou mnohem nebezpečnější, neboť se rozvíjejí pozvolna a jsou těžce včas rozpoznatelné. Krizový proces prochází několika fázemi:

- 1) Fáze potenciální – krize se zatím nijak neprojevuje, ale akumulují se příčiny jejího budoucího vzniku.
- 2) Fáze latentní – v této fázi se již začínají projevovat symptomy krizových jevů. Tyto symptomy je možné rozpoznat a přijmout opatření, která by zabránila dalšímu rozvíjení krize.
- 3) Fáze akutní – zde už dochází k plnému (ale většinou krátkodobému) rozvinutí krizových jevů. Tyto jevy patrně poškozují činnost podniku, ohrožují jeho budoucnost.
- 4) Fáze chronická – v této fázi se rozhoduje o budoucnosti podniku, protože je ovlivňována reakcemi managementu na předchozí fázi.

- 5) Fáze výsledná – tato fáze je odrazem efektivity krizového řízení managementu. Zde už očekáváme buď uzdravení podniku a překonání krize nebo jeho zánik. (Bělohávek, 2001, s. 228)

2.4 Krizové řízení

Tento termín byl poprvé použit během Karibské krize v roce 1962. Tato krize byla politického charakteru a slovo „crisis management“ použil tehdy prezident J. F. Kennedy ve významu omezení rizika válečné konfrontace. (Antušák, 2003, s. 13)

2.4.1 Definice krizového řízení

Je to souhrn vědeckých poznatků, odborných postupů a aplikačních nástrojů preventivních, rozhodujících a technologických opatření, umožňujících řídicím pracovníkům řešit krizové situace. (Antušák, 2003, s. 16)

Krizový management můžeme obecně charakterizovat jako souhrn aktivit, které by měly vést k eliminaci dopadu krize na zasažený objekt a následně k úspěšnému překonání krize.

2.4.2 Prvky krizového řízení

- A) Analýza ohrožení situace - Jako nejefektivnější způsob řešení krize je se na ni připravit. Tím je myšleno pokusit se o co nejpřesnější prognózu krize a analýzu všech rizik. Jde vlastně o odstranění příznaků krize ještě dříve, než začne. Otázkou je, kdy začíná v podniku krize. Problémem je subjektivita názorů, protože někdo může stejnou situaci hodnotit pouze jako problémovou, jiný by ji spíše identifikoval jako krizovou. Při snaze krizi odhalit lze sledovat její symptomy, jako např. kolísání nebo stagnace odbytu, rostoucí konkurenční tlak, stížnost zákazníků na kvalitu zboží a služeb, odchod klíčových zaměstnanců, ztráta obchodních partnerů, dodavatelů, firemní problémy se nevyhodnocují, neanalyzují nebo při hodnocení se vychází pouze z minulých zkušeností.
- B) Stanovení krizové strategie – měla by se orientovat na zvládnutí krizových situací, omezení celkového ohrožení a odstranění ohnisek potenciálních krizí.

C) Realizace krizové strategie (Bělohlávek, 2001, s. 231), (Zuzák, 2009)

2.4.3 Dva přístupy ke krizovému řízení

První přístup – krizové řízení v užším slova smyslu - je založen na řešení krize, která již nastala a byla identifikována. Teprve po identifikaci nastává proces krizového řízení. Kdežto krizové řízení v širším slova smyslu nastává ještě před vznikem krize. Jedná se o permanentní proces zahrnující preventivní opatření vedoucí k omezení riziku krize. (Zuzák, 2009, s. 27)

2.5 Rizika a jejich řízení

Už jen intuitivně tušíme, že pojem riziko úzce souvisí s krizí podniku. Nemůžeme ale pojem krizové řízení a řízení rizik – neboli risk management ztotožňovat. Cílem krizového řízení je vyhnout se krizovému vývoji či minimalizace jeho dopadů na podnik. Řízení rizik usiluje o optimalizaci rizik jako zdroje hodnot.

Už jen v počátcích podnikání se zakladatel podniku pouští do určitého rizika. Lze říci, že po celou dobu existence se podnik potýká s riziky. Jako příklady uvedeme riziko vstupu nového konkurenta na trh, změny v preferencích zákazníků, změna v zákonech (nové hygienické předpisy, zákony na ochranu životního prostředí), lidské selhání, dodavatelská rizika a mnoho dalších. (Zuzák, 2009) Podnik se může dostat do krize až tehdy, stane-li se riziko skutečností. Riziko můžeme chápat tedy jako zdroj hodnot, nebo klasicky jako nebezpečí a určitou míru nejistoty.

3 Nástroje ekonomicko-statistické analýzy

Ekonomicko-statistická analýza v podniku spočívá ve zpracování informací vycházejících hlavně z účetnictví. Uživatelům slouží k hodnocení stavu podniku v minulosti, přítomnosti a i pro prognózu stavu budoucího (např. pomocí dlouhodobého trendu). Hlavním problémem je však skutečnost, že ne všichni manažeři podniku (týká se to zejména malých podniků s nízkými stupni organizační struktury) jsou schopni informace zpracovat a pokud ano, tak někdy nedokážou z těchto číselných hodnot získat potřebné údaje pro rozhodování. Jejich finanční analýza končí sestavením rozvahy a výkazu zisku a ztráty. Např. pouze rozvaha nám může poskytnout mnohem více údajů než pouhý číselný stav aktiv a pasiv. Většina středních firem a velké organizace mají pro tuto činnost zvláštní oddělení.

Ekonomicko-statistická analýza je odrazem informační funkce účetnictví. Poskytuje informace o hospodaření podniku a jeho financích, finanční stabilitě/nestabilitě, o skladbě majetku a zdrojů jeho krytí, také o výkonnosti podniku atd. Přitom tyto vlastnosti posuzujeme na základě několika kritérií. Důležité je ale především tyto informace, jak již bylo naznačeno, správně interpretovat. V ekonomické teorii rozlišujeme dva druhy analýz – fundamentální a technickou. Fundamentální analýza je založena na znalostech vzájemných souvislostí mezi ekonomickými a mimoekonomickými procesy. Technická analýza využívá matematické, matematicko-statistické a další různé algoritmy ke kvantitativnímu zpracování dat. V ekonomické praxi jsou tyto dva druhy analýz velmi provázané a navzájem nepostradatelné. (Růčková, 2010, s. 41)

3.1 Základní pojmy analýzy

Z časového hlediska rozlišujeme veličiny stavové a tokové. Stavová veličina se vztahuje k určitému časovému okamžiku, veličina toková se vztahuje k určitému časovému intervalu. Základní členění ukazatelů je členění na ukazatele:

- a) Absolutní – vychází přímo ze zjištěných hodnot v účetních výkazech. Výchozím bodem této analýzy je horizontální a vertikální analýza. Horizontální analýza spočívá ve srovnávání jedné veličiny mezi různými časovými obdobími. Vertikální

analýza zkoumá strukturu položek výkazu vztaženou k nějaké smysluplné veličině. (Kislingerová, 2008, s. 11)

- b) Rozdílové – vypočítávají se jako rozdíl položky aktiv s určitou položkou pasiv.
- c) Poměrové – zobrazují poměr srovnávané ekonomické veličiny ke zvolenému základu. (Synek, 2007, s. 398) Tvoří ji nejpočetnější a nejvyužívanější skupina ukazatelů. Podrobněji budou tyto ukazatele popsány v následujících kapitolách.
- d) Soustavy ukazatelů – pyramidové rozklady, matematicko-statistické metody. Zkoumá hlouběji vztahy mezi jednotlivými ukazateli. (Sedláček, 2007)

3.2 Krize a ekonomicko-statistická analýza

Finanční analýza se začala rozvíjet a získávat tak pomalu svou současnou podobu v 30. letech v dobách Velké hospodářské krize. Vznikl tehdy zcela nový pohled na podnikové finance díky zkoumání likvidity podniku. V současné době je finanční analýza součástí podnikové ekonomiky. Vidíme tedy, že finanční analýza a krize mají k sobě hodně blízko.

Podnik by měl neustále monitorovat a kontrolovat výsledky své činnosti. Z hlediska ekonomické analýzy může identifikovat signály krize v kvantitativním zobrazení. Ovšem vyvozovat závěry pouze z jediné analýzy by bylo poněkud předčasné. V delším časovém horizontu může podnik sestavovat časové řady a vidět tak skutečnost, jak se sledovaná veličina dlouhodobě vyvíjí. Informace, které nám již pouhá finanční analýza neposkytne, jsou příčiny vývoje sledované veličiny. Proto musíme též provádět kvalitativní analýzu podniku.

3.3 Analýza poměrových ukazatelů

Finanční ukazatele charakterizují vzájemný vztah mezi dvěma nebo více absolutními ukazateli pomocí jejich podílu. (Sedláček, 2007, s. 56)

3.3.1 Ukazatele rentability

Také jsou někdy nazývány jako ukazatele výnosnosti, ziskovosti. Poměřují zisk dosažený podnikáním s výší prostředků, jichž bylo použito k jeho dosažení. Rentabilita

je měřítkem schopnosti podniku vytvářet nové zdroje, dosahovat zisku použitím investovaného kapitálu. (Růčková, 2010, s. 52) Obecně můžeme sestavit vzorec takto:

$$\frac{Zisk}{Vložený\ kapitál}$$

Rozlišujeme ještě, o jaký druh vloženého kapitálu se jedná. Proto máme několik ukazatelů:

- Ukazatel rentability celkového vloženého kapitálu **ROA (Return on assets)** někdy také **ROI (Return on investment)** – vyjadřujeme jím celkovou efektivnost firmy, její výdělečnou schopnost nebo také produkční sílu. Nebere v úvahu zdroje, z jakých byly podnikatelské činnosti financovány.

$$ROA\ (ROI) = \frac{Zisk}{Celkový\ vložený\ kapitál}$$

- Ukazatel rentability vlastního kapitálu **ROE (Return on equity)** – vyjadřujeme jím výnosnost kapitálu vloženého akcionáři či vlastníky podniku. Díky tomuto ukazateli mohou investoři zjistit, zda je jejich kapitál reprodukován s intenzitou odpovídající riziku investice. Pokud hodnota tohoto ukazatele roste, může to znamenat: zlepšení výsledku hospodaření, zmenšení podílu vlastního kapitálu ve firmě nebo pokles úročení cizího kapitálu.

$$ROE = \frac{Zisk}{Vlastní\ kapitál}$$

- Rentabilita tržeb, odbytu **ROS (Return on sales)** – představuje poměry, které v čitateli obsahují výsledek hospodaření a ve jmenovateli tržby. Vyjadřuje schopnost podniku dosahovat zisku při určité úrovni tržeb. Udává, kolik podnik dokáže vyprodukovat efektu na 1 Kč tržeb. V praxi je tento ukazatel nazýván ziskovým rozpětím a slouží k vyjádření ziskové marže. Určit doporučené výsledné hodnoty není možné díky rozdílnosti charakteru jednotlivých odvětví. Obecně, čím vyšší je ROS, tím je to pro podnik lepší.

$$ROS = \frac{Zisk}{Tržby}$$

- Rentabilita nákladů **ROC (Return on costs)** – vyjadřuje poměr celkových nákladů k tržbám podniku. Je označován jako doplňkový ukazatel k rentabilitě tržeb, viz následující rovnice:

$$ROC = 1 - \frac{Zisk}{Tržby} \Rightarrow 1 - ROS$$

Čím nižší je hodnota tohoto ukazatele (ukazatel v čase klesá), tím je to pro podnik lepší, jelikož dokáže 1 Kč tržeb vytvořit s menšími náklady. (Růčková, 2010)

3.3.2 Ukazatele likvidity

Tyto ukazatele jsou jedny z nejdůležitějších, respektive je pro podnik velmi důležité, aby se vypočtené hodnoty pohybovaly v intervalu doporučených výsledných hodnot. Likvidita podniku je definována jako schopnost podniku hradit v krátkém časovém horizontu své závazky. V dlouhodobém časovém horizontu se tato schopnost nazývá solventnost, kde předpokladem solventnosti je právě likvidita.

Likvidita je důležitá z hlediska finanční rovnováhy podniku. Na druhou stranu, pokud je míra likvidity příliš vysoká (doporučené hodnoty viz níže), označujeme tento jev též jako nepříznivý. V aktivech je totiž vázáno příliš velké množství finančních prostředků (a to třeba na úkor rentability). Obecně je možné najít pro tyto vázané prostředky lepší využití. Proto bývá často alokace volných finančních prostředků nesnadná.

Ukazatele likvidity bývají součástí výročních zpráv akciových společností. Často se u těchto ukazatelů také vytvářejí časové řady pro sledování dlouhodobějšího vývoje. U tohoto druhu analýzy se používají tři ukazatele:

- Okamžitá likvidita – nebo také likvidita prvního stupně, peněžní likvidita, cash ratio. Vstupují do ní ty nejlikvidnější položky rozvahy.

$$\text{Okamžitá likvidita} = \frac{\text{Pohotové peněžní prostředky}}{\text{Krátkodobé závazky}}$$

Pohotové peněžní prostředky jsou zpravidla peníze uložené na bankovních účtech podniku, hotovost v pokladně, někdy také šeky a volně obchodovatelné krátkodobé

cenné papíry. Krátkodobé závazky zahrnují závazky za dodavatele, bankovní úvěry a krátkodobé finanční výpomoci. Doporučené rozmezí pro stav okamžité likvidity je $\langle 0,9; 1,1 \rangle$. Podle metodiky Ministerstva průmyslu a obchodu by okamžitá likvidita neměla klesnout pod hodnotu 0,2.

- Pohotová likvidita – neboli likvidita druhého stupně, nebo také acid test.

$$\text{Pohotová likvidita} = \frac{\text{Oběžná aktiva} - \text{zásoby}}{\text{Krátkodobé závazky}}$$

Doporučená hodnota tohoto ukazatele je poměr 1:1, tzn., že by se čítec i jmenovatel měly sobě rovnat v nejlepším případě, popřípadě interval $\langle 1; 1,5 \rangle$.

- Běžná likvidita – likvidita třetího stupně neboli current ratio. Ukazuje, kolikrát pokrývají oběžná aktiva krátkodobé závazky podniku nebo také kolika jednotkami oběžných aktiv je kryta jedna jednotka krátkodobých závazků.

$$\text{Běžná likvidita} = \frac{\text{Oběžná aktiva}}{\text{Krátkodobé závazky}}$$

Doporučené rozmezí je $\langle 1,5; 2,5 \rangle$.

(Růčková, 2010)

3.3.3 Ukazatele zadluženosti

To, že je podnik zadlužený, znamená, že využívá k financování aktiv cizí zdroje. Podstatou této analýzy je hledání optimálního vztahu mezi vlastním a cizím kapitálem. Analýza vypovídá o kapitálové struktuře.

- Ukazatel věřitelského rizika **Debt ratio** – je to základní ukazatel, kterým se vyjadřuje celková zadluženost podniku. Jedná se o poměr celkových závazků k celkovým aktivům. Čím vyšší je hodnota tohoto ukazatele, tím vyšší je riziko věřitelů. Ovšem je nutno tento ukazatel posuzovat v souvislosti s celkovou výnosností podniku (rentabilitou) a v souvislosti se strukturou cizího kapitálu.

$$\text{Debt ratio} = \frac{\text{Cizí kapitál}}{\text{Celková aktiva}}$$

- Koeficient samofinancování **Equity ratio** – je to doplňkový ukazatel k předchozímu ukazateli. Jedná se o vztah vlastního kapitálu k celkovým aktivům. Vyjadřuje, do jaké míry je podnik schopný pokrýt své potřeby vlastními zdroji.

$$Equity\ ratio = \frac{Vlastní\ kapitál}{Celková\ aktiva}$$

- **Debt-equity ratio** – jedná se o poměr kapitálu cizího k vlastnímu. Používá se také v převráceném tvaru, jež vyjadřuje míru finanční samostatnosti podniku. U tohoto ukazatele musíme započítat také leasingové financování. To totiž z rozvahy nevyčteme.
- Ukazatel úrokového krytí – udává, kolikrát je zisk vyšší než úroky z cizího kapitálu.

$$Ukazatel\ úrokového\ krytí = \frac{Zisk\ před\ odečtením\ úroků\ a\ daní}{Nákladové\ úroky}$$

(Růčková, 2010)

3.3.4 Ukazatele aktivity

Tyto ukazatele měří schopnosti podniku využívat investované finanční prostředky a vázanost jednotlivých složek kapitálu v jednotlivých druzích aktiv a pasiv. Slouží k posouzení toho, jak podnik hospodaří s aktivy a jejich složkami. Sedláček ve své publikaci uvádí: *Má-li podnik více aktiv než je účelné, vznikají mu zbytečné náklady a tím i nízký zisk. Má-li jich nedostatek, pak se musí vzdát mnoha potenciálně výhodných podnikatelských příležitostí a přichází o výnosy.* (Sedláček, 2007, s. 60)

- Ukazatel obratu celkových aktiv – vyjadřujeme ho jako poměr mezi tržbami a celkovým vloženým kapitálem. Čím je tato hodnota vyšší, tím je lepší situace pro podnik.
- Ukazatel obratovosti zásob – do poměru dáváme tržby podniku a průměrný stav zásob. Z něho lze vypočítat dobu obratu zásob, kde ve zlomku dosazujeme do čitatele 365 dní a do jmenovatele vypočtený ukazatel obratovosti zásob. Druhý vypočtený ukazatel vyjadřuje, jak dlouho jsou oběžná aktiva vázaná ve formě zásob. Čím vyšší je hodnota ukazatele obratovosti zásob a čím je doba obratu zásob kratší, tím lepší je situace.

- Obratovost pohledávek – vypočítá se jako poměr tržeb k pohledávkám. Opět z něho můžeme vypočítat obdobným způsobem jako u předchozího ukazatele dobu obratu pohledávek. Do čitatele dosazujeme počet dní 365 a do jmenovatele obratovost pohledávek. Ukazatel vypovídá, jak dlouho je majetek podniku vázán ve formě pohledávek. Vychází z předpokladu, že podnik prodává na fakturu, která má určitou dobu splatnosti. Výše doby obratu pohledávek by měla být menší než hodnota následujícího ukazatele – doba obratu závazků.
- Obratovost závazků – jedná se o poměr tržeb k závazkům. Dále z něj vypočítáváme dobu obratu závazků, kde do čitatele je dosazen počet dní 365 a do jmenovatele obratovost závazků. Poté ho porovnáme s dobou obratu pohledávek.

(Růčková, 2010)

Stejně jako mnoho dalších disciplín, není ani teorie této problematiky zcela jednoznačná. Při zpracovávání tohoto oddílu bylo nalezeno mnoho rozdíků ohledně zpracování tématu finanční analýzy v odborné literatuře. Ať už se jedná v rozčlenění dílčích ukazatelů nebo zahrnování jednotlivých témat do celků (např. autorka Růčková, stejně tak jako Kislingerová, se věnuje ukazatelům EVA v rámci kapitoly ukazatelů poměrových, kdežto Sedláček toto téma zahrnul do bankrotních a bonitních modelů aj.).

3.4 Ekonomická přidaná hodnota EVA (Earned value added)

Tento ukazatel se snaží zahrnout do výsledku hospodaření firmy tzv. oportunitní neboli implicitní náklady². Podnik bývá financován zdroji vlastními i cizími. Účetnictví dokáže zachytit pouze náklady na cizí zdroje.

$$EVA = NOPAT - C \times WACC$$

kde: NOPAT (Net operating profit after tax) je provozní výsledek hospodaření po zdanění,

C (Capital) je investovaný kapitál,

WACC (Weighted average costs of capital) jsou průměrné náklady kapitálu.

² Implicitní x explicitní náklady. Implicitní náklady vyjadřují náklady obětované příležitosti. Vychází se skutečnosti, že pokud se určitý subjekt rozhodne pro jistou volbu, obětuje tím uskutečnění volby jiné. Explicitní náklady jsou pak skutečně vynaložené náklady, které zachycuje výkaz zisku a ztráty. Ekonomické náklady se pak rovnají součtu explicitních i implicitních nákladů, za předpokladu, že dojde k samotnému vyčíslení nákladů obětované příležitosti, což bývá někdy složité.

Do takto jednoduše sestaveného vzorce se stěží dosazují správná přesná čísla. Výsledek hospodaření po zdanění totiž nelze ztotožňovat s výsledkem z výkazu zisku a ztráty. Dosazovaný výsledek hospodaření musí co nejpřesněji odrážet opravdovou výkonnost podniku. Nejčastěji se od účetního výsledku hospodaření odečítají tyto položky: tvorba a rozpuštění rezerv, výnosy z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu. Obecně pokud $EVA > 0$ nebo když čistý provozní zisk je větší než náklady kapitálu, pak podnik vytváří přidanou hodnotu pro vlastníky. Pokud $EVA = 0$, pak se čistý provozní zisk rovná minimálnímu výnosu požadovanému vlastníky. Ukazatel EVA poskytuje managementu reálnější informace o skutečné výkonnosti firmy.

$$n_k = (1 - D_s) \times \frac{CK}{K} + n_{vk} \times \frac{VK}{K}$$

kde: n_k jsou náklady kapitálu
 D_s je daňová sazba
 CK je cizí kapitál
 K je celkový kapitál
 n_{vk} jsou náklady na vlastní kapitál
 VK je vlastní kapitál.

Náklady vlastního kapitálu (r_e) představují výnosnost kapitálu požadovanou vlastníky firmy. Např. čím vyšší je riziko podnikatelské činnosti, tím vyšší výnosnost požadují vlastníci a tím jsou tedy vyšší náklady vlastního kapitálu. (Sedláček, 2007) Odhad bývá složitý. Můžeme ho provést několika způsoby:

- Model CAPM (firma ho může provést sama pomocí vzorce),
- Pomocí ratingových agentur,
- Pomocí hodnocení bank,
- Další způsoby.

Firma dále může vytvářet tzv. spread.

$$Spread = ROE - r_e$$

Podniky, které mají spread kladný, vytváří hodnotu pro své majitele. Toto však více souvisí s ukazatelem INFA (viz dále). Vyjadřuje výnosnost vlastního kapitálu, ale po zohlednění rizika. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

3.5 Analýza soustav ukazatelů

Všechny předchozí ukazatele, které byly v práci uvedeny, mají pouze omezenou vypovídací schopnost. Charakterizují pouze určitý úsek podniku, nemůžeme je nijak aplikovat na vyhodnocení celkové finanční situace. Nebo v praxi může docházet k subjektivnímu vyhodnocování situace. K posouzení celkovému finančnímu zdraví firmy nám slouží soustavy ukazatelů nebo jsou také nazývány souhrnnými indexy hodnocení. Podstatou analýzy je sestavení jednoduchého modelu, který zobrazí vzájemné vztahy mezi jednotlivými ukazateli. (Sedláček, 2007)

Tyto soustavy lze rozčlenit do dvou skupin:

- a) Soustavy hierarchicky uspořádaných ukazatelů
 - Pyramidové soustavy
 - Komparativně-analytické metody
 - Matematicko-statistické metody
- b) Účelové výběry ukazatelů
 - Bankrotní (predikční) modely – *představují jakési systémy včasného varování, neboť podle chování vybraných ukazatelů indikují případné ohrožení finančního zdraví podniku.* (Sedláček, 2007)
 - Bonitní (diagnostické) modely – také se snaží o vyhodnocení finanční situace podniku na základě mezipodnikového srovnávání. Přitom je nutné dodržet zásady mezipodnikového srovnávání.

3.5.1 Soustavy hierarchicky uspořádaných ukazatelů

Nejpoužívanější ukazatele tohoto typu jsou pyramidové soustavy, které slouží k identifikaci logických a ekonomických vazeb mezi ukazateli.

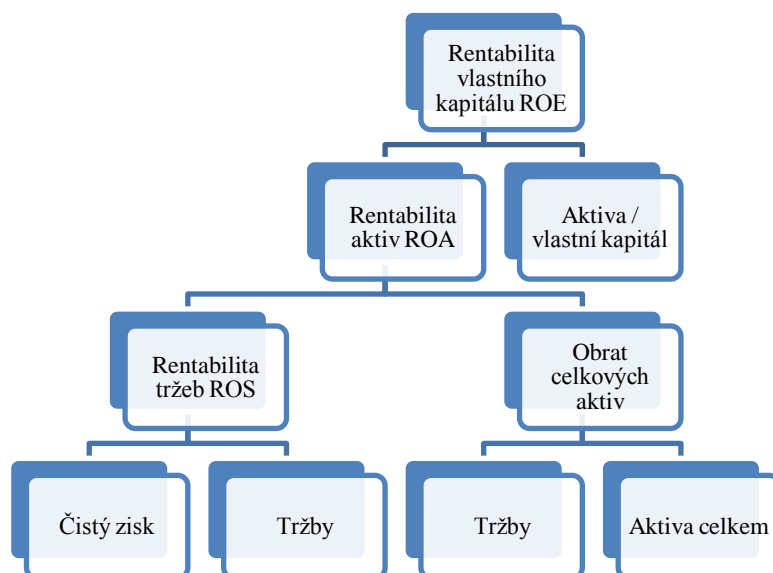
3.5.1.1 Pyramidové soustavy

Pyramidové soustavy ukazatelů rozkládají aditivní (sčítání či odčítání) nebo multiplikativní (násobení či dělení) metodou vrcholový ukazatel, který představuje vrchol pyramidy. Příkladem pyramidového rozkladu je rozklad ukazatele rentability vlastního kapitálu, který byl vyvinut a poprvé použit v chemické společnosti Du Pont de Nemeurs. Je nejvíce používaným ukazatelem tohoto typu. (Růčková, 2010)

Rozklad Du Pont

Jedná se tedy o rozklad ukazatele ROE a také o vymezení položek vstupujících do tohoto ukazatele.

Obr. č. 1: Rozklad Du Pont

Zdroj: Růčková, 2010

Na pravé straně rozkladu je zobrazen tzv. **pákový efekt (leverage-factor)**. Týká se ukazatele rentability vlastního kapitálu a jde o vyjádření, do jaké míry se změní rentabilita vlastního kapitálu, změní-li se kapitálová struktura. Tento efekt znázorňuje, že mezi rentabilitou vlastního a celkového kapitálu existuje jakýsi vliv páky. Znamená to, že je-li úroková míra cizího kapitálu nižší než rentabilita celkového kapitálu, roste rentabilita vlastního kapitálu při přílivu kapitálu cizího. Tento jev se nazývá pozitivní leverage efekt. V opačném případě, kdy je rentabilita celkového kapitálu nižší než úroková sazba cizího kapitálu, klesá s rostoucím využitím cizího kapitálu rentabilita kapitálu vlastního – toto je negativní leverage efekt. (Růčková, 2010)

Jednotlivé položky schématu lze ještě dále členit za účelem podrobnější a hlubší analýzy. Např. celková aktiva se skládají ze stálých (dlouhodobých), oběžných a ostatních aktiv apod. Dále by bylo možné členit i jiné ukazatele obdobným postupem.

3.5.1.2 Komparativně-analytické metody

Tyto metody jsou charakteristické verbálními ukazateli, jako např. kvalita výrobků, servis, kvalifikační struktura pracovníků). Sedláček tuto problematiku zařadil právě mezi soustavy ukazatelů. Patří sem:

- 1) SWOT analýza – spočívá v identifikaci silných a slabých stránek podniku, jeho příležitostí a hrozeb. Možností této analýzy je bodové hodnocení profesora Argentiho na základě empiricky zjištěných informací.
- 2) Metoda kritických faktorů úspěšnosti – jedná se o analýzu faktorů, které považuje podnik z hlediska jeho postavení na trhu jako klíčové, rozhodující. Může se jednat o kvalitu výrobků, servisu apod.
- 3) Metoda analýzy portfolia dvou dimenzí – dimenze představují atraktivnost trhu a konkurenční způsobilost podniku. Pozici podniku na trhu zjišťujeme pomocí grafu. (Sedláček, 2007)

3.5.1.3 Matematicko-statistické metody

Zakládají se na maticích objektů a jejich ukazatelů. Jde o ukazatele, jež charakterizují činnost podniku. Dále se stanoví váhy vyjadřující důležitost jednotlivých ukazatelů. Do matice se musí zanést požadavek na ukazatele, zda je žádoucí, aby hodnota ukazatele rostla či klesala. Celkově se jedná o matematicky složitější operace, které vyžadují časovou náročnost na zpracování.

3.5.2 Účelové výběry ukazatelů

Bankrotní a bonitní modely

Mezi těmito modely neexistuje striktně vymezená hranice. Oba modely mají za cíl přiřadit podniku jednu číselnou charakteristiku, dle které bude posouzeno finanční

zdraví firmy i jeho predikci. Rozdíl mezi modely je v tom, k jakému účelu byly jednotlivé modely vytvořeny. (Růčková, 2010)

Kralickův rychlý test (Quick test)

Jeho autorem je profesor Peter Kralicek. Díky tomuto testu lze rychle zhodnotit daný podnik. Má poměrně dobrou vypovídající schopnost. Pracuje s následujícími ukazateli:

- 1) Koeficient samofinancování (viz oddíl 3.3.3.) neboli kvóta vlastního kapitálu.
- 2) Doba splácení dluhu z cash flow – udává, za jak dlouhou dobu je podnik schopen uhradit své závazky.

$$\text{Doba splácení dluhu z CF} = \frac{\text{Cizí kapitál} - \text{krátkodobý finanční majetek}}{\text{Bilanční cash flow}}$$

Údaj – bilanční cash flow – získáme z výkazu zisku a ztráty takto:

$$\text{Výsledek hospodaření} - \text{daň z příjmu} + \text{odpisy DHM i DNM}$$

kde: DHM.....dlouhodobý hmotný majetek

DNM.....dlouhodobý nehmotný majetek

Výsledek, který získáme, přepočteme na celoroční hodnotu tak, že číslo vydělíme počtem měsíců a vynásobíme dvanácti. Na závěr ještě odečteme saldo přechodných účtů aktiv i pasiv. Tyto úpravy jsou nezbytné k tomu, aby byla dodržena logická podmínka srovnatelnosti. Touto úpravou získáme veličinu stavovou, kterou potřebujeme dosadit do vzorce. Klasické cash flow je veličina toková.

- 3) Cash flow v procentech tržeb

$$\text{Cash flow v \% tržeb} = \frac{\text{Cash flow}}{\text{Tržby}}$$

- 4) Ukazatel rentability celkového kapitálu ROA (viz oddíl).

Bonita se stanoví tak, že se každý ukazatel oklasifikuje podle tabulky (viz tab. č. 1). Výsledná známka se spočítá jako jednoduchý aritmetický průměr jednotlivých známek. (Sedláček, 2007)

Tab. č. 1: Stupnice hodnocení ukazatelů

ukazatel	výborný (1)	velmi dobrý (2)	dobrý (3)	špatný (4)	ohrožen insolvenčí (5)
kvóta vlastního kapitálu	> 30 %	> 20 %	> 10 %	> 0 %	negativní
doba splácení dluhu	< 3 roky	< 5 let	< 12 let	> 12 let	> 30 let
CF v % tržeb	> 10 %	> 8 %	> 5 %	> 0 %	negativní
ROA	> 15 %	> 12 %	> 8 %	> 0 %	negativní

Zdroj: Sedláček, 2007

Existuje řada dalších modelů, které umožňují hodnocení a předpověď finanční situace. Mají společné rysy, avšak každý z nich se v něčem liší. Autoři jednotlivých modelů tyto modely sestrojili pomocí výběru dílčích ukazatelů a těm poté přiřadili váhy na základě důležitosti. Díky odlišným způsobům zkoumání a subjektivnímu hodnocení klíčových faktorů je jich právě několik. Např. Sedláček popisuje Tamariho model, index bonity, modely IN zpracované manželými Neumaierovými, Taflerův bankrotní model a další. Firmy v české republice využívají modely velmi zřídka, což lze považovat za jistou nevýhodu. Model, který používají české podniky častěji, je Altmanův model.

Altmanův model

Také bývá nazýván: Altmanovo Z-skóre, Altmanova formule bankrotu, Altmanův index finančního zdraví. Profesor Edward Altman sestavil dva různé modely pro podniky s veřejně obchodovatelnými akciemi a pro ostatní podniky. Použil tzv. **diskriminační analýzu**. Je to statistická metoda, která třídí pozorované objekty do dvou či více definovaných skupin podle jejich charakteristik. Určil tak váhu jednotlivých ukazatelů. Profesor Altman tak došel k rovnici, která nejlépe rozlišovala firmy, které zbankrotovaly a firmy, které přežily. (Kislingerová, 2008, s. 81)

Pracuje s následujícími ukazateli:

x_1 = čistý pracovní kapitál / celková aktiva

x_2 = nerozdělený zisk / celková aktiva

x_3 = zisk před zdaněním / celková aktiva

x_4 = tržní hodnota vlastního kapitálu / účetní hodnota celkových dluhů

$x_5 = \text{tržby} / \text{celková aktiva}$.

- 1) Altmanův model pro podniky s veřejně obchodovatelnými akciemi

$$Z = 1,2 x_1 + 1,4 x_2 + 3,3 x_3 + 0,6 x_4 + 1 x_5$$

- 2) Altmanův model pro ostatní podniky

$$Z = 0,717 x_1 + 0,847 x_2 + 3,107 x_3 + 0,42 x_4 + 0,998 x_5$$

Zdroj: Růčková, 2010

Čistý pracovní kapitál je ukazatelem rozdílovým. Vypočítáme ho takto:

$$\text{ČPK} = \text{Dlouhodobé závazky} + \text{vlastní kapitál} - \text{dlouhodobá aktiva}$$

Nerozdělený zisk v sobě zahrnuje výsledek hospodaření běžného období, ale i výsledek hospodaření minulých let a fondy ze zisku. Po dosažení správných čísel a následném výpočtu, může podnik zjistit svoji finanční situaci na základě doporučených hodnot. Obecně však, doporučené hodnoty nemusejí vždy poskytovat věrohodné informace. Je to hlavně z důvodu rozdílnosti podniků – jejich kapitálových struktur, ale také předmět podnikání aj. Proto se častěji používá tzv. benchmarking. Manželé Neumaierovi vyvinuli ukazatel INFA, který slouží přímo k porovnání podniku s podniky působícími ve stejném oboru.

Benchmarkingový diagnostický systém finančních indikátorů INFA

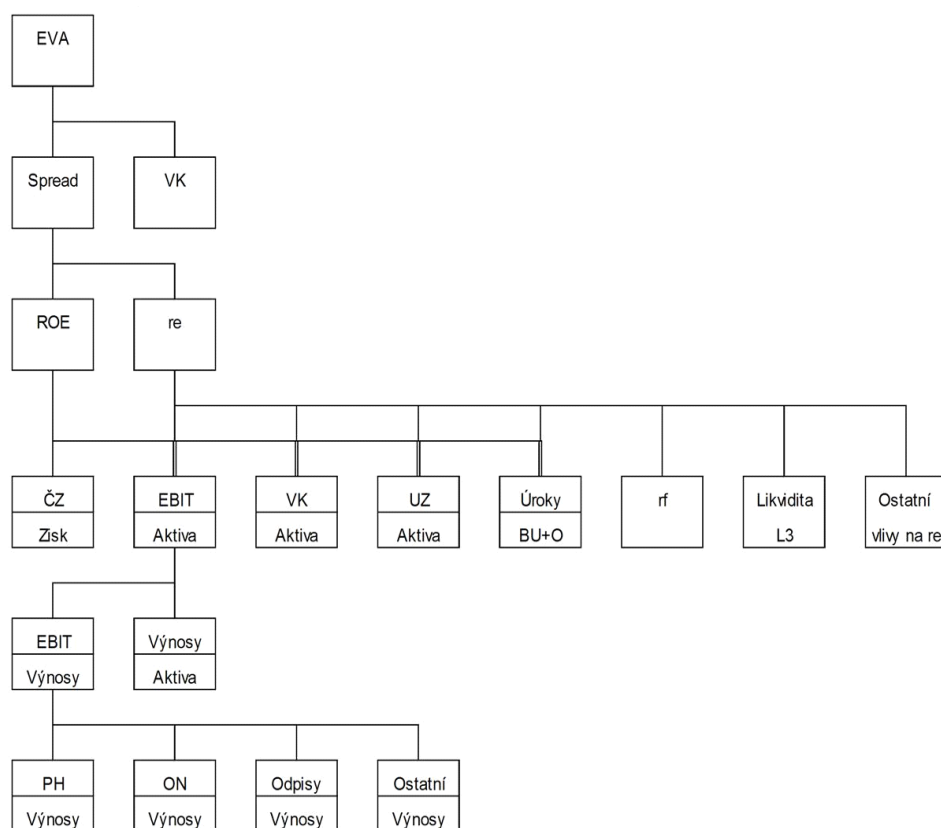
Tento systém byl vytvořen za účelem ověření finančního zdraví podniků a porovnání jejich výsledků s výsledky nejlepších firem v odvětví (nebo také s průměrem za odvětví). Zdrojem dat pro benchmarking³ jsou statistické údaje získávané z Českého statistického úřadu. Z těchto údajů pak vychází Ministerstvo průmyslu a obchodu při sestavování výkazů o hodnocení ekonomické výkonnosti České republiky.

³ Benchmarking – porovnání výsledků dosažených jednoho podniku s výsledky podniků obdobného zaměření. Je prováděn zejména pro srovnání výsledků finanční analýzy, při které nemusejí mít doporučené hodnoty zcela vypovídající schopnost vzhledem k majetkovým strukturám odlišných firem. (Knápková, 2010)

Základní model INFA má podobu třech vzájemně propojených pyramid. První část charakterizuje tvorbu EBIT⁴ / aktiva, což vyjadřuje finanční sílu podniku bez ohledu na zadluženost a míru zdanění. Další část vyjadřuje rozdělení EBIT / aktiva mezi věřitele, vlastníky a stát. Třetí soustava charakterizuje vztah aktiv a pasiv, v modelu vyjádřená pomocí likvidit.

Ministerstvo průmyslu a obchodu používá pro svá hodnocení vývoje ekonomiky pouze část modelu INFA – pyramidový rozklad ukazatele EVA.

Obr. č. 2: Rozklad EVA

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu

⁴ EBIT – zisk před úroky a zdaněním (= earnings before interest and tax).

Toto schéma zobrazuje rozklad jednotlivých ukazatelů a také vztahy mezi nimi. Vidíme, že ve schématu dochází k rozkladu vrcholového ukazatele EVA na spread a vlastní kapitál. Dále vidím rozklad spreadu na ROE a r_e spolu s dalšími ukazateli, které na ně působí. Vidíme, že ukazatele EBIT/Aktiva, VK/Aktiva, UZ/Aktiva a Úroky/BU+O mají kombinovaný vliv na ROE i na r_e .

Ukazatele použité v INFA:

UZ = úplatné zdroje (VK + BU + O)

BU = bankovní úvěry

O = dluhopisy

L3 = likvidita třetího stupně

PH / výnosy = přidaná hodnota / výnosy

ON / výnosy = ostatní náklady / výnosy

Ostatní $V - N = PH / V - ON / V - odpisy / V$.

Přímo na internetových stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu si může podnik po zadání požadovaných vstupních informací dostupných z účetnictví provést benchmarking. Podnik si může zvolit analýzu, a to buď analýzu podnikové výkonnosti, nebo analýzu dílčích ukazatelů (likvidity, ROE, kapitálová struktura, ale i odhad rizika).

Praktická část

4 Národní hospodářství a jeho klasifikace

V této fázi práce přejdeme na konkrétní vlivy krize na národní hospodářství. Základní východisko je Klasifikace ekonomických činností, zkr. CZ-NACE. Tato klasifikace vznikla 1. ledna 2008, kdy nahradila do té doby používanou klasifikaci OKEČ (Odvětvová klasifikace ekonomických činností). Vytvoření této jasně definované a hlavně jednotné klasifikace bylo velkým přínosem, protože umožnilo lepší orientaci v jednotlivých odvětvích národního hospodářství. Došlo k rozčlenění všech ekonomických činností a jasnému vymezení, kam která činnost spadá, a to zejména pro analytické účely ve statistice a jiných výzkumných oblastech.

Klasifikace CZ-NACE vymezuje odvětví národního hospodářství do 21 sekcí prvního stupně. Ty pak dále určují jednotlivé konkrétní činnosti. V této práci budou analyzována jednotlivá odvětví dle dostupnosti analýz. Za účelem srovnání stavu před krizí se stavem krizovým je nezbytná analýza vývoje ekonomiky České republiky alespoň za rok 2006.

Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen MPO) klasifikuje podniky do čtyř kategorií:

- 1) Podniky I. kategorie: Podniky tvořící ekonomickou přidanou hodnotu (dále jen EVA) – podniky, u nichž je rentabilita vlastního kapitálu vyšší než alternativní náklad kapitálu. Jedná se o nejlepší podniky v daném odvětví.
- 2) Podniky II. kategorie: Podniky netvoří EVA, ale ROE je vyšší než výnos bezrizikového aktiva, ale menší, než alternativní náklad na kapitál.
- 3) Podniky III. kategorie: Podniky netvoří EVA, ale ROE je kladná
- 4) Podniky IV. kategorie: Ztrátové podniky – ROE je záporná. Zde se jedná o nejhorší podniky v určitém odvětví.

5 Vývoj české ekonomiky před krizí, změny v časech krize

5.1 Vývoj ekonomiky České republiky za rok 2006

Rok 2006 byl pro českou ekonomiku velmi úspěšný. Česká ekonomika tehdy patřila k jedné z nejrychleji rostoucí zemi v Evropě. V roce 2006, stejně tak jako v roce 2007 byla ještě používána klasifikace OKEČ.

Struktura ekonomických subjektů dle jejich činnosti

Tab. č. 2: Struktura registrovaných ekonomických subjektů podle převládající činnosti (nejsilněji zastoupená odvětví, podíly na celkovém počtu registrovaných subjektů v %)

Odvětví OKEČ	2006
G – Obchod	27,4
K – Činnosti v oblasti nemovitosti a pronájmu	19,5
D – Zpracovatelský průmysl	12,7
F – Stavebnictví	11,4
O – Veřejné, sociální a osobní služby	8,1
A – Zemědělství, myslivost a lesnictví	5,6
Ostatní	15,3

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu

Z údajů uvedených v tabulce můžeme vidět rozdělení podniků, dle jejich hlavní činnosti. Pro národní ekonomiku jsou tyto údaje velmi důležité, neboť se činnosti jednotlivých firem v klíčových odvětvích podílejí ve velké míře na tvorbě hrubého domácího produktu.

5.1.1 Zemědělství

Zemědělský sektor zaznamenal pokles produkce v roce 2006 oproti roku 2005. Jedná se ale o pokles dlouhodobý. Jde o velký ústup tohoto odvětví již od počátku 90. let 20. století. Zemědělství v ČR nepatří mezi atraktivní a lukrativní odvětví. Po vstupu ČR do Evropské unie musí být uplatňována jednotná zemědělská politika, jejíž náročnost a složitost často odrazuje zemědělské podniky od činnosti. Např. v roce 2009 klesl počet

zaměstnaných v zemědělství více než o polovinu oproti roku 1993. Zemědělské odvětví má dále mnoho specifík. Např. homogenní produkce českých zemědělců, jejich výkon je měřen úrodností, doživostí, úmrtností zvířat, sklizně jsou ovlivněny příznivostí počasí atd. U tohoto odvětví zkrátka není mnoho přímých vlivů krize.

5.1.2 Průmysl

Průmysl patří ke klíčovým nositelům ekonomické aktivity a hospodářského růstu České republiky. Průmyslová produkce v roce 2006 vzrostla o 9,7 %. Jde o nejvyšší nárůst od vzniku samostatné České republiky. Tržby v oblasti průmyslu vzrostly o 10,3 %. Tento růst byl způsoben zejména rozšířením nových výrobních kapacit v průmyslu automobilovém, který je nejvýznamnějším odvětvím českého průmyslu, dále elektronickém a počítačovém. Produkce ve zpracovatelském průmyslu vzrostla o 10,5 % a tržby o 10,9 %. Růst zaznamenala zejména tato odvětví: výroba dopravních prostředků, výroba a opravy strojů a zařízení, výroba elektrických a optických prostředků, výroba pryžových a plastových výrobků, dobývání nerostných surovin a zpracování dřeva. Naopak došlo k poklesu produkce v textilním a oděvním odvětví.

Rentabilita vlastního kapitálu ROE v oblasti průmyslu meziročně vzrostla na 11,6 %, nejvíce vzrostla ve zpracovatelském průmyslu na 12,9 %, také v těžbě surovin na 14,3 % a v energetickém odvětví na 9,2 %. Rentabilita aktiv ROA vzrostla na 9,2 % vlivem růstu ziskové marže (nezměněný obrat aktiv). Ekonomická přidaná hodnota EVA se meziročně zvýšila o 16,9 mld. Kč. Ze 74 % k ní přispěl zpracovatelský průmysl, z 22 % energetika a ze 4 % těžba surovin. Vzrostl podíl podniků I. kategorie na celkových výnosech z průmyslu na 67,2 % a naopak se snížil podíl podniků IV. kategorie na výnosech z průmyslu z 13 % na 11 %. Podniky II. kategorie meziročně nezlepšily zápornou hodnotu EVA a podniky III. kategorie dokonce zápornou hodnotu EVA mírně zhoršily.

Všechny ukazatele likvidity vzrostly: běžná likvidita o 0,12 na 1,55; pohotová o 0,11 na 1,12 a peněžní o 0,04 na 0,25 bodů. Ukazatel *vlastní kapitál / aktiva* meziročně poklesl o 0,19 p.b. na 53,89 %. Největší pokles tohoto ukazatele zaznamenalo odvětví

výroby elektrických a optických zařízení a výroba kancelářských strojů a počítačů. Naopak nárůst byl v oblasti výroby nábytku a v oblasti zpracování dřeva. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.1.3 Stavebnictví

I v oblasti stavebnictví došlo k významnému růstu. Vzrostla produktivita práce, účetní přidaná hodnota a i výsledek hospodaření před zdaněním. Přispěly k tomu zejména rozsáhlé investiční projekty v dopravní infrastruktuře, developerské stavební projekty týkající se výstavby administrativních a multifunkčních center. V roce 2006 také intenzivně vzrůstala bytová výstavba.

Na základě analýz podniků ve stavebnictví došlo ke zlepšení většiny poměrových ukazatelů. ROE vzrostla na 17,9 %, ROA na 8,4 % vlivem růstu ziskové marže, obrat aktiv se zpomalil. EVA se také zlepšila, a to o 1,8 mld. Kč. Vzrostl podíl podniků I. kategorie na celkových výnosech ze stavebnictví na 77,3 %. Snížil se podíl podniků IV. kategorie na celkových výnosech ze stavebnictví na 5,4 %. Všechny tři likvidity se také meziročně zlepšily: běžná vzrostla o 0,03 na 1,43; pohotová o 0,04 na 1,26 a okamžitá o 0,05 na 0,22 bodů. Ukazatel *vlastní kapitál / aktiva* ve stavebnictví mírně poklesl o 1,74 p.b. na 33,44 %. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.1.4 Obchod

V roce 2006 došlo k růstu tržeb v maloobchodu včetně motoristických potřeb (jak vymezuje klasifikace OKEČ), také v samostatném maloobchodu (bez motoristických potřeb) a i ve velkoobchodu. Meziroční růst tržeb se zvýšil o 5,8 %. Vzrůstal počet samostatných živnostníků, kteří začali hojně podnikat. Na výrazném růstu tržeb se nejvíce podílely: prodej textilu, oděvů, obuvi a koženého zboží, prodej nábytku, elektrospotřebičů a elektroniky, prodej knih a papírového zboží. K poklesu tržeb došlo v odvětví obchodu: farmaceutickém, drogistickém a kosmetickém.

V oblasti obchodu došlo k nárůstu ROE o 3,1 p.b. na 12,06 %. ROA vzrostla o 1,35 p.b. na 7,17 %. Hodnoty všech tří likvidit se změnilo k lepšímu: běžná vzrostla o 0,06 bodu

na 1,34 bodů, pohotová vzrostla o 0,03 bodu na 0,87 bodu a peněžní vzrostla o 0,01 bodu na 0,16 bodu. Ukazatel *vlastní kapitál / aktiva* vzrostl o 0,8 p.b. na 36,52 %.

5.1.5 Krátce o službách v oblasti nemovitostí a veřejných službách

V roce 2006 nastal tzv. boom realitních kanceláří a agentur. Rozmach podniků zabývajících se touto činností byl dán zejména velkou investiční aktivitou. Můžeme hovořit o značné atraktivitě a lukrativnosti tohoto oboru, díky několika faktům. Např. tato činnost nevyžaduje příliš vysoké počáteční investice, i přes to, že se nejedná o výrobní proces, si realitní kanceláře účtují vysoké marže. U velkého prodeje svých zprostředkovatelských služeb dosahují vysokých zisků při nízkých nákladech. Dalším důvodem rozmachu bylo zpřístupnění úvěrů pro obyvatele, zejména vysoká nabídka hypoték, kdy se mezi sebou předhánělo mnoho bank nabízejících různé výhody. Růst podílu veřejných a sociálních služeb lze spojovat do souvislosti se zvyšující se životní úrovní.

Výsledky finanční analýzy firem tohoto sektoru potvrzují dynamický růst těchto společností. ROE vzrostla o 3,83 p.b. na 17,3 %. Rentabilita aktiv ROA se také zvýšila na 10,9 % (růst o 2,24 p. b.). Vlastní kapitál / aktiva neboli koeficient samofinancování se též zlepšil na 42,51 % (růst o 2,42 p. b.). Běžná likvidita se zlepšila o 0,16 bodu na 1,56. Pohotová likvidita také vzrostla o 0,07 bodu na 1,23. Peněžní likvidita dosáhla také lepších výsledků, a to 0,42 (nárůst o 0,09 bodu). (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.2 Vývoj ekonomiky České republiky za rok 2007

O roce 2007 můžeme hovořit obecně jako o roce ještě úspěšném pro českou ekonomiku. Ve výroční zprávě MPO ale již zaznívají prognózy o zpomalení hospodářského růstu vlivem hrozby recese ve Spojených státech Amerických, nejistoty na finančních trzích a také o známkách přehřívání ekonomiky.

5.2.1 Obchod

V oblasti obchodu došlo k nepatrnému poklesu, avšak největší zastoupení trvá, a to hlavně díky velkému počtu malých živnostníků. Tržby v oblasti obchodu vzrostly o 8,9 %. Mezi hlavní příčiny patří: růst kupní síly domácností (zvyšování reálných mezd, růst zaměstnanosti), rostoucí sklon ke spotřebě, růst prodeje předmětů dlouhodobé spotřeby (vybavení domácností) apod. Na růstu tržeb se hojně podílel prodej automobilů (ojetých i nových).

ROE vzrostl oproti předcházejícímu roku až o 4,85 p.b. na 16,2 %. Rentabilita aktiv také vzrostla, naopak koeficient samofinancování klesl. Likvidita 3. stupně i 2. stupně vzrostla, peněžní likvidita se nezměnila. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.2.2 Oblast nemovitostí a pronájmu

Také oblast nemovitostí a pronájmu si ponechaly druhé největší zastoupení. MPO uvádí, že je to díky vysoké poptávce po nových provozních, obchodních a logistických kapacitách, dále díky realizaci developerských projektů a také ve výstavbě soukromých bytů a domů. Tato oblast dosahovala v roce 2007 stále dobrých výsledků. ROE, ROA i koeficient samofinancování vzrostly. Pokles zaznamenaly všechny tři likvidity. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.2.3 Průmysl

V roce 2007 průmyslová produkce opět vzrostla, ale již méně než v roce předchozím. Vzrostla o 8,2 %. Hlavním zdroji růstu bylo čerpání kapacit zapojených v minulém roce, a to hlavně v oblastech: gumárenský a plastikářský průmysl, strojírenství, elektronický a počítačový průmysl, automobilový průmysl. Ve zpracovatelském průmyslu docházelo ke strukturálním změnám. Rostla odvětví vyrábějící technologicky náročnější výrobky s vyššími přidanými hodnotami.

Tržby v průmyslu se zvýšily o 9,3 %. V těžebním průmyslu došlo k poklesu produkce, a to v těžbě energetických a dalších nerostných surovin. Naopak nárůstu produkce se dočkala těžba surovin používaných a zpracovávaných pro stavebnictví, díky jeho růstu.

Příznivě se vyvíjely oblasti: výroba a opravy strojů a zařízení (nárůst tržeb i produkce o 17,5 %), výroba elektrických a optických zařízení (růst produkce o 15,7 %, růst tržeb o 13,5 %), výroba ostatních nekovových minerálních výrobků – např. výroba skla, keramiky, cementu, vápna atd. (růst produkce o 14,3 %, tržeb o 14,2 %), výroba dopravních prostředků (růst produkce o i tržeb o 13,9 %), zpracování dřeva a výroba dřevařských výrobků (produkce se zvýšila o 8,7 %, tržby o 8,4 %). Naopak pokles zaznamenala tato odvětví: výroba koksu a rafinérské zpracování ropy (pokles produkce o 4,3 %), výroba základních kovů, hutných a kovodělných výrobků (pokles produkce o 0,6 %), výroba potravinářských výrobků a nápojů (pokles produkce o 0,2 %).

ROE za celý průmysl vzrostla. Meziročně ve zpracovatelském průmyslu vzrostla na 14,8 %, v energetice na 11,46 % a v dobývání nerostných surovin na 22,2 %. EVA také meziročně vzrostla na 58,4 mld. Kč, kdy největší meziroční růst zaznamenalo zpracovatelské odvětví průmyslu, a to o 13 mld. Kč na 34,3 mld. Kč. Významný růst ale také zaznamenal energetický sektor téměř o 6 mld. Kč na 15,3 mld. Kč. V sektoru dobývání surovin EVA vzrostla o 3,3 mld. Kč na 8,8 mld. Kč. K růstu ekonomické přidané hodnoty přispěl nejvíce růst spreadu. Na zvýšení spreadu působil pouze růst rentability. Pokles EVA zaznamenala tato odvětví: textilní a oděvní, výroba usní a výrobků z usní, výroba koksu, rafinérské zpracování ropy, výroba elektrických a optických zařízení. Podíl firem I. kategorie na výkonech klesl ve prospěch ostatních podniků. ROA meziročně vzrostla. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.2.4 Stavebnictví

Stavebnictví si již sedmým rokem drželo své tempo růstu 6,7 % (v roce 2006 to bylo 6,6 %). Za tímto dynamickým rozvojem stojí stále jako v předchozím roce rozsáhlé developerské projekty, hojná bytová výstavba a výstavba velkých administrativních a multifunkčních komplexů, ale patří sem také výstavba městských okruhů, nových dálnic, železničních koridorů a rychlostních komunikací. MPO hovoří o vysokém tempu růstu v prvních čtyřech měsících roku 2007, poté tempo růstu začalo mírně klesat.

V roce 2007 dosahovalo stavebnictví velké nerovnováhy mezi inženýrským stavitelstvím a pozemním stavitelstvím. Pozemní stavitelství dosahovalo téměř 10 % růstu díky bytové výstavbě, investičním projektům apod., zatímco inženýrské stavitelství zaznamenalo pokles o 2,6 % hlavně v důsledku opožděného uvolnění peněz do dopravní infrastruktury.

Díky změnám ve statistickém zjišťování se snížil okruh sledovaných subjektů. V roce 2006 byly k dispozici informace už za podniky se 100 a více zaměstnanci, kdežto v roce 2007 již pouze se 250 a více zaměstnanci. Přitom tyto velké podniky mají jen zhruba třetinový podíl na výkonech stavebnictví. Díky tomu došlo k poklesu EVA, rentabilit i likvidit oproti roku 2006. Snížil se také podíl podniků I. kategorie na výkonech a naopak se zvýšil podíl podniků IV. kategorie na výkonech. Skupina podniků I. kategorie se snížila o 7 podniků, II. kategorie o jednu firmu. Skupina podniků III. kategorie posílila o 2 podniky a skupina podniků IV. kategorie dokonce o 6 firem. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.3 Vývoj ekonomiky České republiky za rok 2008

Již koncem roku 2007 se začaly mírně projevovat symptomy krize ve střední Evropě. Hlavním spouštěčem byl krach významné a jedné z největších amerických investičních bank Lehman Brothers. Nákaza finanční krize se přenesla do reálné ekonomiky a začala se projevovat zdatelným poklesem poptávky. Dopad na Českou republiku měl fakt, že se Evropská unie nacházela již od 2. čtvrtletí 2008 v recesi. Evropská unie je nejvýznamnějším zahraničním odbytištěm domácí produkce. Obecně se česká ekonomika v roce 2008 nacházela ještě na dobré úrovni, ale růst postupně oslaboval. Nejhorší situace byla na konci roku 2008. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.3.1 Průmysl

Průmyslová produkce dosáhla meziročního tempa růstu pouhých 0,4 %. Tento významný propad je projevem světové finanční krize, ale také faktory jako rostoucí náklady na energie a na dopravu. Dynamicky se rozvíjela výroba pro dlouhodobou spotřebu, naopak klesla výroba pro spotřebu krátkodobou. Zpracovatelský průmysl

zaznamenal největší pokles v oblasti s velkým podílem zahraničních investic a produkcí určenou zejména pro vývoz. K nepříznivému vývoji průmyslu přispěl pokles celkových nových zakázek o 5,9 %. V této souvislosti došlo k výraznému poklesu tržeb a odrazilo se to také v zaměstnanosti. Ve zpracovatelském průmyslu docházelo k růstu pouze čtyř odvětví: koksování a rafinérské zpracování ropy, elektrotechnický průmysl, chemický průmysl a strojírenství. V oblasti elektrotechniky došlo k růstu díky novým firmám působícím na českém trhu, které se začaly zaměřovat na výrobu nových plochých LCD displejů. I přes pozitivní vývoj v průmyslu chemickém, se v posledních měsících roku 2008 začaly projevovat příznaky krize a došlo také k oslabení a zpomalení růstu.

Naopak k poklesu došlo ve zpracovatelském průmyslu v 10 odvětví. K výraznému poklesu došlo v automobilovém průmyslu, kde v prosinci klesla produkce téměř o polovinu. V těžebním průmyslu došlo také převážně k poklesu produkce. Snížila se např. těžba černého i hnědého uhlí, těžba energetických surovin ale také pokles těžby surovin používaných ve stavebnictví, díky jeho poklesu. Další odvětví, které zasáhla krize, jsou především: výroba textilií, textilních a oděvních výrobků (pokles o 12 %) a dřevozpracující odvětví (pokles o 11,6 %). Velmi radikální pokles tržeb zaznamenal dříve velmi dynamicky se rozvíjející gumárenský průmysl, a to téměř o třetinu.

Základním problémem českého průmyslu byl fakt, že česká ekonomika, zejména tedy průmysl je orientovaný na export. Pokles poptávky, ztráta předních zahraničních obchodních partnerů a snížení zakázek se značně projevilo na finančních výsledcích průmyslových podniků. Ke konci roku 2008 došlo k oslabení i tuzemských zakázek. Hodnota spreadu klesla hluboko do záporných hodnot. ROE v průmyslu klesla. Souvisí s tím významný pokles EVA. Největší propad zaznamenala výroba elektrických a optických přístrojů, kde ROE klesla téměř o 30 p. b., a dostala se tak do záporných hodnot. Dobře si nevedla ani odvětví výroby kancelářských strojů a počítačů či textilní průmysl. Naopak výsledky se zlepšily v oblasti těžebního průmyslu, ve výrobě nábytku a mírně si polepšilo i chemické odvětví.

Rentabilita aktiv klesla. Dobře si vedla odvětví: výroba nábytku, gumárenský a plastikářský průmysl a hodnoty se zlepšily i v těžebním odvětví. Oblasti, ve kterých došlo k výraznému snížení ROA: opět textilní odvětví, výroba kancelářských strojů a počítačů a výroba elektrických a optických zařízení. EVA se meziročně snížila o 64 905 mil. Kč, z velké části k tomu přispěl propad spreadu. Likvidita 3. stupně klesla, u likvidity 2. stupně došlo ke zlepšení a likvidita 1. stupně také zaznamenala pokles. Nejhůře na tom bylo odvětví výroby zdravotnických přístrojů, výroba spojových zařízení a dobře si v oblasti likvidit nevedly ani podniky zabývající se výrobou základních kovů a hutních výrobků. Jde tedy převážně o zpracovatelský průmysl. Ale ani těžební průmysl nevykazoval zlepšení úrovní likvidit. Kromě vlivu krize má na výsledky jednotlivých sub-sektorů průmyslu vliv jeho transformace. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.3.2 Stavebnictví

Stavebnictví na tom v roce 2008 nebylo o moc lépe. Ve srovnání s rokem 2007 dosáhlo pouze mírného růstu produkce ve výši 0,6 %. Stejně jako v minulém roce, dosahovalo pozemní a inženýrské stavitelství velké nerovnováhy. Avšak v tomto roce se role obrátily, kdy inženýrské stavitelství vzrostlo o 11,8 % a pozemní stavitelství dosahovalo pouze 6,6 % růstu. Počet nových zakázek také meziročně poklesl o 11,4 %. Inženýrské stavitelství, do něž je právě zahrnuta výstavba dopravní infrastruktury, rostlo díky pokračujícím investicím do tohoto oboru, a to zejména ze strany vlády a díky dotacím z Evropské unie.

Ve stavebnictví došlo k meziročnímu poklesu ROE i ROA. EVA meziročně dosáhla trochu lepšího výsledku. Koeficient samofinancování vzrostl na 35,27 %. Vidíme ale, že tento koeficient nabývá relativně nízkých hodnot, stavebnictví je tak financováno téměř z 65 % cizími zdroji. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.3.3 Obchod a služby

Česká ekonomika má svá tradiční odvětví zejména v průmyslu. V posledních letech ale roste stále více význam služeb pro českou ekonomiku. V roce 2008 vzrostl v oblasti

hrubé přidané hodnoty⁵ podíl sektoru služeb právě na úkor průmyslu. MPO tak poprvé zahrnuje do své finanční analýzy rozbor služeb.⁶ Nezahrnování sektoru služeb do finančních analýz trvalo díky špatné dostupnosti potřebných informací. MPO udává, že finanční analýza se týká odvětví: obchod a opravy motorových vozidel, pohostinství a ubytování, doprava, skladování a spoje, pronájem, služby pro podniky, výzkum. V těchto vybraných odvětvích nebyl vývoj EVA příliš příznivý. Spread se pohyboval dlouhodobě v záporných hodnotách, kromě roku 2006. Největší podíl na výnosech přesto tvoří podniky I. kategorie. Kladnou hodnotu EVA tvořily zejména podniky pod zahraniční kontrolou, naopak nejvíce zápornou hodnotu EVA vykazovaly podniky MHD a České aerolinie.

V odvětví obchodu došlo k oslabení růstu produkce i tržeb a to zejména ve 4. čtvrtletí. Nepříznivé prognózy o vývoji světové i domácí ekonomiky vedly k odkládání větších nákupů s vynakládáním většího množství finančních prostředků. Např. v motoristickém odvětví klesly tržby o 3,4 %. Své dominantní postavení mezi českými obchodníky v maloobchodě si drží nadnárodní řetězce, které usilují o maximalizaci tržního podílu v České republice. Podíl těchto firem na celkových tržbách překračuje 80 %. V maloobchodě tak stouply tržby téměř o 8 %. Zato velkoobchod zaznamenal veliký propad tržeb z důvodu zpomalování ekonomického růstu a snížení dovozních aktivit.

ROE se v odvětví obchodu snížila a ROA vzrostla. Z likvidit vzrostla hodnota pouze pohotové likvidity. EVA celkem za sektor služeb dosahovala výsledku -31,5 mil. Kč. Ukazatel ROE se ve službách snížil a ROA naopak vzrostla. Likvidity 3. a 2. stupně mírně vzrostly, zatímco likvidita 1. stupně klesla. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.4 Vývoj ekonomiky České republiky za rok 2009

Rok 2009 je označován rokem plného propuknutí hospodářské recese. Projevy této recese můžeme sledovat v analýzách jednotlivých odvětví a především velkými

⁵ Hrubá přidaná hodnota – představuje nově vytvořenou hodnotu, kterou získávají institucionální jednotky z používání svých výrobních kapacit. Počítá se za odvětví nebo za sektory / sub-sektory. (ČSÚ)

⁶ Od roku 2008 MPO již nevydává *Finanční analýzu průmyslu a stavebnictví*, ale místo toho *Finanční analýzu podnikové sféry*, kde je uvedeno více informací než v předchozích vydáních.

změnami ve vývoji těchto odvětví. Došlo ke změně v klasifikaci ekonomických činností, kdy byla zavedena klasifikace CZ-NACE. Za rok 2008 byla ještě použita OKEČ kvůli srovnávání s rokem 2007. V tomto roce byly nutné úpravy některých oblastí, jichž se změny týkaly, na což muselo MPO brát ohled při sestavování výkazů. Změny klasifikace se projevily ve struktuře odvětví a ovlivnily srovnatelnost výsledků finančních analýz. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.4.1 Průmysl

Průmyslová produkce se kontinuálně snižovala již od října 2008. Celkové snížení průmyslové produkce za rok 2009 bylo o 13,4 %. Stejně jako v roce 2008 byl na tom nejhůře průmysl automobilový, jež je pro českou ekonomiku velmi významný, a to díky 20,6 % produkci na celkové průmyslové výkonnosti. Došlo také ke snížení tržeb v průmyslu o 12 %. V průmyslu zpracovatelském došlo k poklesu produkce ve všech sektorech. Sektor HIGH-TECH měl nižší produkci o 5,8 %, strojírenství se snížila produkce o 27,2 %, výroba ostatních nekovových minerálních výrobků měla pokles produkce o 23,8 %, zpracování kovů o 23,6 % a u výroby motorových vozidel poklesla produkce o 10,2 %. Klesla také poptávka po elektronice, po chemické produkci a produkce s tržbami klesla i v oblasti zpracování plastů. S poklesem produkce se dlouhodobě potýká průmysl textilní a oděvní. Zde bychom ale hledali krizi jako příčinu snižování produkce pouze zčásti. Za dlouhodobým poklesem snižování produkce stojí jednoznačně obrovský import textilního zboží ze zahraničí, a to především z Číny a jiných asijských zemí. Jedná se hlavně o levné oděvy a obuv, kterým český oděvní průmysl nedokáže téměř vůbec konkurovat. Na druhé straně tu jsou jisté preference spotřebitelů. Pokud spotřebitelé nechtějí nakupovat levné a nekvalitní zboží z Asie, volí si spíše atraktivnější oděvy západních značek. Jedinou oblastí růstu produkce byl sektor potravinářský (růst produkce o 5,3 %).

Hodnota spreadu v průmyslu se vyvíjela odlišně v závislosti na odvětvích. Energetika a těžba vykazovaly spread kladný, kdežto hodnota spreadu ve zpracovatelském průmyslu a v novém odvětví vody a odpadu (celý název: Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi) sahala hluboko do záporných hodnot. Tím tedy celkově průmysl vykazoval spread záporný. Ukazatel EVA byl na tom

obdobně. Za průmysl celkem vykazovala EVA hodnotu -55 mil. Kč. Nejúspěšnější odvětví českého průmyslu byla energetika. I přes trvající krizi dokázala mírně zvyšovat svůj obrat (zejména od 2. poloviny roku 2009). EVA sice klesala, ale alespoň neklesla do záporných hodnot. Spread byl v energetice kladný. ROE ve srovnání s minulým rokem klesl, ROA též a koeficient samofinancování nepatrně vzrostl. I likvidity vzrostly. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.4.2 Stavebnictví

Stavební odvětví zaznamenalo pokles oproti předchozímu roku o 1,0 %. Největší propad trval během prvního čtvrtletí, poté se vývoj produkce začal lepšit. Produkce ve stavebnictví je do určité míry ovlivňována počasím. Klasicky tedy můžeme očekávat pokles produkce v zimních měsících a naopak nárůst v měsících jarních, letních a i ranně podzimních. Ve srovnání s průmyslovou výrobou na tom stavebnictví nebylo až tak špatně. Na relativně dobrých výsledcích má hlavní podíl inženýrské stavitelství, které dosáhlo meziročního průměrného růstu 14,3 %. Velký vliv na tento růst měla výstavba dopravní infrastruktury financovaná z veřejných zdrojů a rozpočtu Evropské unie. Naopak pozemní stavitelství pokleslo o 7 %. Celkově došlo k velkému úbytku stavebních zakázek. Kvůli hospodářské krizi vzniká potřeba zvyšování likvidity aktiv a developeři tak zahajují méně staveb. Své finance v nich mají vázané příliš dlouhou dobu a v čase krize si to tak nemohou dovolit.

Stavebnictví se nově rozděluje do tří skupin: inženýrské stavitelství, výstavba budov a specializované stavební činnosti. EVA po největším prohloubení do záporu v 1. čtvrtletí začala mírně růst. Spread také vykazoval záporné hodnoty v průběhu 1. čtvrtletí. V dalších čtvrtletí vzrostl, kdy dokonce ve 4. čtvrtletí převyšoval 5 %. Nejlépe na tom bylo stavitelství inženýrské, které vykazovalo kladné hodnoty spreadu. Přispěly k tomu státní zakázky. Pozemní stavitelství se ale také pomalu během roku 2009 dostalo ze záporných hodnot a ve 4. čtvrtletí vykazovalo kladný spread. Kdežto specializované stavební činnosti byly hluboko v záporných hodnotách. ROE vzrostla, a to až o 7 procentních bodů. ROA i koeficient samofinancování vzrostly. Všechny tři likvidity dosáhly vyšších výsledků než v roce 2008. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.4.3 Obchod a služby

Zavedení nové klasifikace vneslo značné změny do struktury služeb. Služby vyhodnocované ministerstvem jsou nejrůznorodější agregací nefinančních podniků. S ohledem na složitost získávání dat, se MPO zaměřila na analýzu těchto odvětví: velkoobchod a maloobchod, údržba a opravy motorových vozidel; doprava a skladování; ubytování, stravování a pohostinství; informační a komunikační činnosti.

V maloobchodu tržby klesaly po celý rok, roční pokles byl 4,3 %. Klesla poptávka po luxusním zboží. Naopak došlo ke zvýšení tržeb v oblasti prodeje potravin. To, že lidé šetřili, potvrzuje i propad prodeje automobilů, kde prodej klesl o 11,1 % (ve stálých cenách). Trochu si přilepšily internetové obchody, kterým vzrostly tržby o 0,2 %. Lidé přes Internet nejvíce nakupovali vánoční dárky, tržby v prosinci vzrostly o 20,8 % (meziročně). Z prodejních řetězců si nejlépe vedl německý Kaufland, který má svou obchodní strategii založenou na cenové konkurenci.

EVA se držela během roku 2009 v záporných hodnotách, vyskytly se ale rozdíly mezi odvětvími služeb. Informační a komunikační činnosti si držely kladnou hodnotu EVA, zatímco obchod a ostatní podniky se propadly do záporu. Spread byl též záporný, kladných hodnot nabývalo informační a telekomunikační odvětví. ROE i ROA klesly, koeficient samofinancování mírně vzrostl. Všechny tři likvidity meziročně vzrostly. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.5 Krátká charakteristika vývoje ekonomiky za rok 2010

V roce 2010 se začaly projevovat určité známky zotavování hospodářství z krize. Česká ekonomika, jež je ve veliké míře orientovaná na export, začala obnovovat svůj hospodářský růst. Značně k tomu přispělo oživení ekonomiky Německa. Je to jedno z hlavních domácích odbytíšť.

5.5.1 Průmysl

Průmyslová produkce vzrostla meziročně o 10 %. Přispěla k tomu zejména obnova růstu výroby motorových vozidel. Za poměrně vysokým meziročním růstem ale také

stojí nízká základna předchozího roku. Tržby se v průmyslu zvýšily také o 10%. Nejvyšší růst produkce meziročně zaznamenal sektor HIGH-TECH (růst tržeb o 20 %). Dále vzrostla výroba strojů a elektrických zařízení, strojírenství, odvětví chemické, farmaceutické, hutnictví, rafinérské zpracování ropy a gumárenský a plastikářský průmysl. K poklesu produkce došlo v odvětvích: potravinářské, dřevozpracující, výroba nábytku a textilní. Nejpriznivěji ale na český průmysl a i na další související odvětví zapůsobil průmysl automobilový, kde produkce vzrostla o 22,1 %. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.5.2 Stavebnictví

Mnohem hůře na tom bylo stavebnictví, kde se začaly opožděně projevovat následky krize. Produkce poklesla o 7,8 %. Inženýrské stavitelství již nedokázalo vyrovnávat propad pozemního stavitelství. Začala se projevovat úsporná opatření vlády, která omezila další plánované výstavby komunikací. Největší propad nastal v 1. čtvrtletí roku 2010, kdy stavební výroba poklesla až o 25 %. Snížil se objem soukromých i státních zakázek. Došlo k velkému útlumu bytové výstavby, kde se i nadále počítá s nepříznivými prognózami. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.5.3 Obchod a služby

Oživení ekonomiky České republiky se promítlo též do obchodu. Tržby maloobchodu včetně motoristických potřeb vzrostly o 1 %. Nejvíce k tomu přispělo oživení automobilového prodeje. Vzhledem k nízké základně loňského roku jde ale o velmi mírný růst. Maloobchod bez motoristického segmentu naopak poklesl o 0,3 % (ve stálých cenách). Intenzivně vzrůstalo nakupování zboží přes Internet. Internetových obchodům vzrostly tržby o 10,9 %. Tento růst se projevil také v navazujícím sektoru – v dopravních službách, kde rostla poptávka. Lidé stále více upřednostňovali nákupy v nesespecializovaných supermarketech a hypermarketech, kterým rostly tržby. Naopak poklesly tržby malým obchodníkům se specializovanými prodejny, kteří dokážou konkurovat velkým prodejnám stále méně. V oblasti služeb dochází k růstu pouze v odvětví informačních a telekomunikačních činností. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

5.6 Rok 2011, nejistoty, obavy a prognózy

Ač se mohlo zdát, že v roce 2010 se pomalu chýlí krize ke svému konci, tak ani v roce 2011 nebyla krize zcela překonána. Světová ekonomika se pohybovala ve značné míře nejistoty. Navíc vznikaly obavy z další světové recese, zejména z dluhové recese v Evropě a v USA. Také zpomalil růst ekonomiky vyspělých zemí. Průmyslová produkce zvolnila své tempo růstu o 1 % na 9 %. V automobilovém průmyslu byla situace stále dobrá. Stavební produkce klesla o 5,7 %. V obchodě došlo také ke zvolnění tempa růstu. Příznivější prognózy připadají průmyslu, kde se očekává postupný mírný růst, přičemž je kladen důraz na vývoj a zavádění nových technologií pro zvýšení konkurenceschopnosti. Naopak je tomu ve stavebnictví, kde se nadále projevují úsporná opatření vlády a zmenšení objemu veřejných zakázek. Díky dluhovému stavu země tak nemůžeme očekávat významnějšího zlepšení. V oblasti obchodu je dán vývoj jednotlivých sub-odvětví poptávkou a nasyceností trhu. Navzdory sledovanému vývoji, nejsou prognózy ohledně dalšího vývoje ekonomiky úplně jednotné. Politická situace v zemi má bezesporu veliký vliv na ekonomiku země. Již od roku 2011 po současnost se Česká republika potýká se značnými politickými problémy. Turbulentně narůstající veřejný dluh, plánované škrtky a další úsporná opatření, narůstající korupce, toto vše ovlivňuje naši ekonomiku a přináší mnoho pesimismu do podnikatelské sféry. Mikroekonomický i makroekonomický nejistý vývoj vnáší podobu obrazu českého podnikání. (Ministerstvo průmyslu a obchodu)

6 Souhrnné hodnocení let 2006-2011

V roce 2008 již vidíme znatelné projevy krize a její postupné šíření do všech sektorů české ekonomiky. Tato finanční krize, jejíž jednou z charakteristik je pokles poptávky, nemilosrdně zasáhla české podniky. O roce 2006 a i 2007 jsme hovořili jako o letech velmi úspěšných pro českou ekonomiku. Z hlediska hospodářského cyklu se v roce 2006 nacházela česká ekonomika na svém vrcholu. Rok 2007 byl ještě ve znamení růstu, ale již ne tak dynamického, jak tomu bylo v roce předchozím. V následujících tabulkách můžeme vidět vývoj hodnot jednotlivých ukazatelů. Díky velkému rozsahu informací budou zahrnuty pouze následující sektory a sub-sektory:

- Průmysl – celkové hodnoty
- Stavebnictví
- Služby

Tab. č. 3: Ukazatele v průmyslu v letech 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
EVA (v mil. Kč)	36 269	58 414	30 835	-55 664	-23 808
ROE (v %)	11,19	13,96	12,47	9,96	11,49
ROA (v %)	9,01	10,78	9,38	6,75	6,8
VK / Aktiva (v %)	54,38	54,19	51,91	52,24	50,52
Běžná likvidita	1,48	1,35	1,37	1,51	1,53
Pohotová likvidita	1,09	1,0	1,03	1,19	1,21
Peněžní likvidita	0,24	0,21	0,19	0,34	0,28

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu (Vlastní zpracování)

V roce 2006 dosahovala EVA nejvyššího růstu (oproti roku 2005 vzrostla o 16,9 mld. Kč). V roce 2007 se EVA také zvýšila, ovšem ne tak prudce, jak tomu bylo v roce předchozím. Prvním okamžitě viditelným projevem krize je výrazné zhoršení ekonomické přidané hodnoty v následujících letech, kdy největší propad byl v roce 2009, který byl úplně nejhorším rokem pro český průmysl. Ukazatel ROE nabývá též

v roce 2009 nejnižších hodnot. V tabulce můžeme vidět, že hodnoty likvidit (v porovnání s rokem 2006, kdy se česká ekonomika nacházela na svém vrcholu) se v roce 2009 zvýšily. Tento jev můžeme označit jako opatrnostní efekt. Zvýšení likvidity znamená, že podnik investuje méně volných peněžních prostředků a raději je ponechá v nejlídvinnějších formách. Může to vést ke snížení obrátu, také ke snížení rentability aktiv, což lze vidět v tabulce, kdy právě v roce 2009 byla ROA nejnižší. Souvisí to ale také s poklesem poptávky a se sníženou produkcí – s poklesem produkční síly. Výrazné snížení ROA vyjadřuje snížení efektivnosti firem. Podnik je sice stále výdělečný, ale jeho ziskovost klesá. Za poklesem ROA stojí především pokles zisku firem.

Tab. č. 4: Ukazatele ve stavebnictví v letech 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
EVA (v mil. Kč)	4 504	1 587	1 876	2 599	-1 528
ROE (v %)	17,66	16,42	12,56	18,39	12,46
ROA (v %)	7,85	7,79	6,42	8,82	5,93
VK / Aktiva (v %)	31,75	30,83	35,27	35,29	37,3
Běžná likvidita	1,38	1,35	1,35	1,59	1,67
Pohotová likvidita	1,23	1,19	1,18	1,39	1,47
Peněžní likvidita	0,21	0,18	0,24	0,36	0,39

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu (Vlastní zpracování)

Veliký růst výstavby ve všech oblastech přispěl k vynikajícím výsledkům finanční analýzy v roce 2006. V roce 2007 došlo ke změnám ve statistickém šetření, kdy se zmenšil rozsah šetření. Odrazilo se to i ve finanční analýze. V roce 2009 vidíme dobré výsledky finanční analýzy, ale zásluhu na tom mělo především stavitelství inženýrské, díky výstavbám komunikací. Krize se nám projevuje až v roce 2010, kde vidíme až zápornou hodnotu EVA a nejnižší hodnotu ukazatele ROA. Růst likvidit můžeme opět

dát do vztahu s poklesem ROA. Podíváme-li se na hodnotu koeficientu samofinancování, můžeme vidět malý poměr mezi vlastním kapitálem a celkovými aktivy. Znamená to, že podniky jsou schopny krýt své potřeby vlastními zdroji pouze zhruba z 35 % a zhruba z 65 % jsou podniky zadlužené. Pokles ROE způsobil ve většině pokles zisku stavebních firem. Koeficient samofinancování vzrostl, a také přispěl ke snížení hodnoty ROE.

Tab. č. 5: Ukazatele ve službách v letech 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
EVA (v mil. Kč)	-	-26 622	-25 128	-51 789	-59 945
ROE (v %)	11,47	7,75	7,7	7,04	8,31
ROA (v %)	6,92	6,65	6,98	4,4	5,11
VK / Aktiva (v %)	36,06	50,70	54,07	51,66	52,42
Běžná likvidita	1,23	1,11	1,18	1,56	1,57
Pohotová likvidita	0,84	0,83	0,9	1,1	1,27
Peněžní likvidita	0,19	0,18	0,16	0,29	0,32

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu (Vlastní zpracování)

Vývoj ekonomické přidané hodnoty ve službách můžeme vidět od roku 2007-2010. K největšímu prohloubení tohoto ukazatele došlo v roce 2010. Nejlepší hodnoty vykazoval obchod s motorovými vozidly. Naopak všechna ostatní sub-odvětví (ještě kromě velkoobchodu bez motorových vozidel a činností v oblasti informačních technologií) vykazovala zápornou EVA. I ve službách dochází k velkým rozdílům v sub-odvětvích. Dynamický rozvoj informačních a komunikačních činností a informační technologie výrazně předběhl ostatní odvětví služeb. Nejhorším rokem pro odvětví služeb byl rok 2009 a i 2010, kdy se hodnoty trochu zlepšily, ale EVA se ještě více prohloubila do záporných čísel. Záporná EVA vyjadřuje, že účetní zisk firem

nepřevýšil součet celkových skutečných nákladů a nákladů obětovaných příležitostí. Podniky v tomto odvětví tedy netvoří ekonomický zisk pro své majitele. Jako u všech odvětvích, která jsou něčím specifická, musíme i zde přihlížet k některým faktorům. Služby jsou obecně hůře měřitelné a sledovatelné. Častěji dochází k pohybu v šedé ekonomice, než je tomu u výroby průmyslové. Nemůžeme je tedy srovnávat s jinými odvětvími a jednoznačně je hodnotit. Vidíme, že koeficient samofinancování se výrazně polepšil, ale nejspíš na úkor jiných ukazatelů – vidíme citelný pokles ukazatelů ROE i ROA.

6.1 Insolvence podniků jako další projev krize

Klesající poptávka za sebou nechala viditelné stopy. Zatímco v letech 2006-2007 byly hojně zakládány především malé a střední podniky, v následujících letech hovoříme o opaku. Nástrojem měření pro toto sledování je počet insolvenčí. Vývoj počtu insolvenčí v letech 2008-2010 můžeme vidět v následující tabulce.

Tab. č. 6: Počet návrhů na insolvenční ve vybraných sektorech a sub-sektorech

	2008	2009	2010
Průmysl	457	657	687
Stavebnictví	308	478	636
Podnikatelské služby	330	465	371
Oblast nemovitostí	154	298	338
Maloobchod	471	748	733
Velkoobchod	569	818	754
Doprava a skladování	115	200	301

Zdroj: Creditreform

Téměř polovina návrhů na insolvenční končí prohlášením o úpadku. V průmyslu v letech 2008-2009 patřily k nejnáchylnějším podnikům na insolvenční podniky chemického průmyslu, zpracování plastů a těžba surovin. Ve stavebnictví je vidět opravdu veliký,

více jak dvojnásobný, nárůst podniků v insolventi mezi lety 2008 a 2010. Nejvíce postižené podniky se nachází v oblasti maloobchodu a velkoobchodu. Nejdříve zkrachovaly podniky, které měly značné problémy již před krizí. Velkým firmám se krize sice nevyhnula, ale problémy s insolventí téměř neměly. Častým nástrojem pro flexibilní řízení nákladů bylo plošné propouštění zaměstnanců. Mzdové náklady mají největší podíl na celkových nákladech. Nejrizikovější oblast je doprava a skladování, kde již od roku 2006 počet podniků s návrhy na insolventi násobně narůstá. Vidíme i rostoucí počet podniků v insolventi v oblasti nemovitostí, kdy naopak v letech předchozích bylo toto odvětví rychle se rozvíjející. Oproti tomu nejmenší náchylnost k insolventi přetrvává ve veřejné správě a ve školství a zdravotnictví. (Creditreform)

Mezi možné příčiny bankrotů firem patří rostoucí ceny pohonných hmot, rostoucí výdaje za energie, růst inflace, pokles poptávky a výkyvy na devizových trzích. (Ekonom)

Vzhledem k vývoji můžeme hovořit o značné proměně podílů výkonů firem v jednotlivých kategoriích podniků. Během krize klesl podíl tržeb podniků I. kategorie na úkor ostatních kategorií. Tento fakt lze také vidět na vývoji EVA v jednotlivých sektorech (viz kapitola 6)

7. Závěr

Práce byla zaměřena především na srovnání výsledků činností jednotlivých sektorů za roky 2006-2010. Zdrojem čerpání byly výkazy Ministerstva průmyslu a obchodu, které jsou zveřejněny online na internetových stránkách ministerstva v oddílu Analytických materiálů a statistik. Čerpáno bylo z celoročních výsledků, kromě krátkého hodnocení roku 2011, kdy byla dostupná analýza pouze prvního pololetí.

Na základě vývoje finančních ukazatelů bylo možné posoudit skutečné dopady krize do jednotlivých sektorů národního hospodářství. Krize nepochybně nejvíce zasáhla malé a střední podniky. V průmyslu byla nejvíce zasažena odvětví: chemické, textilní a strojírenské. Mezi další odvětví silně zasažena krizí patří automobilový průmysl, který se v počátcích krize prohloubil nejvíce. V dalších letech zažíval postupné zotavování. Ve stavebnictví jsme zpozorovali též vysoký pokles produkce. Po vypuknutí krize se drželo na dobré úrovni díky vládním investicím a evropským dotacím na rozvoj dopravní infrastruktury. České stavebnictví nečeká ani v budoucích letech výraznější zlepšení, a to díky vládním úsporám a škrtnům za účelem zachování schodku státního rozpočtu.

Každý podnik se potýká s určitými problémy. Dá se říci, že neexistuje zcela nejlepší a jedinečný podnik v hospodářské praxi. A ať už jsou jeho problémy jakékoliv – slabý management, slabý marketing, nízká efektivnost vloženého kapitálu, nízká produktivita práce zaměstnanců, vysoké zadlužení – a mnoho dalších, tak krize, jakoby tyto všechny problémy v podniku znásobovala. Problém byl také v tom, že firmy si často krizi zpočátku neuvědomují nebo si ji nechtějí připustit. Manažeři často jen tiše přihlíží k tomu, jak klesají v podniku tržby a hledají příčiny v podnikovém prostředí bez ohledu na globální pohled i zvenčí. Na krizi tedy reagují mnohdy s velkým zpožděním, kdy jako první záchranu volí propouštění zaměstnanců. Volí tedy taktiku úspor nákladů, která může utlumit počáteční projevy krize v podniku, ale s klesajícími výkony se zhoršují výsledky finanční analýzy podniku. Samozřejmě nemůžeme hovořit o všech podnicích jako o jediném celku, ale vzhledem k vývoji finančních ukazatelů je opravdu vidět výrazné pohoršení finanční situace.

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Stupnice hodnocení ukazatelů	27
Tab. č. 2: Struktura registrovaných ekonomických subjektů podle převládající činnosti (nejsilněji zastoupená odvětví, podíly na celkovém počtu registrovaných subjektů v %)	32
Tab. č. 3: Ukazatele v průmyslu v letech 2006-2010.....	47
Tab. č. 4: Ukazatele ve stavebnictví v letech 2006-2010.....	48
Tab. č. 5: Ukazatele ve službách v letech 2006-2010	49
Tab. č. 6: Počet návrhů na insolvenční ve vybraných sektorech a sub-sektorech	50

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Rozklad Du Pont24

Obr. č. 2: Rozklad EVA29

Seznam použitých zkratk

CZ- NACE	Klasifikace ekonomických činností
EBIT	Výsledek hospodaření před zdaněním a úroky
EVA	Ekonomická přidaná hodnota
INFA	Benchmarkingový diagnostický systém finančních indikátorů
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
OKEČ	Odvětvová klasifikace ekonomických činností
p.b.	Procentní bod
r_e	Náklady vlastního kapitálu
ROA	Rentabilita aktiv
ROC	Rentabilita nákladů
ROE	Rentabilita vlastního kapitálu
ROS	Rentabilita tržeb

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

ANTUŠÁK, Emil a Zdeněk KOPECKÝ. *Úvod do teorie krizového managementu I.* Vyd. 2. Praha: Oeconomica, 2003, 97 s. ISBN 80-245-0548-7

BĚLOHLÁVEK, František, KOŠŤAN, Pavol a ŠULEŘ, Oldřich. *Management.* 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2001. 642 s. ISBN 80-85839-45-8

KISLINGEROVÁ, Eva a Jiří HNILICA. *Finanční analýza: krok za krokem.* 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 135 s. C.H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7179-713-5

KNÁPKOVÁ, Adriana a Drahomíra PAVELKOVÁ. *Finanční analýza: komplexní průvodce s příklady.* 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 205 s. Prosperita firmy. ISBN 978-80-247-3349-4

PETRÁČKOVÁ, Věra, ed. a KRAUS, Jiří, ed. *Akademický slovník cizích slov.* Vyd. 1, dotisk. Praha: Academia, 2001. 834 s. ISBN 80-200-0607-9

RŮČKOVÁ, Petra a Zdeněk KOPECKÝ. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi.* 3. rozš. vyd. Praha: Grada, 2010, 139 s. ISBN 978-80-247-3308-1

SEDLÁČEK, Jaroslav a Zdeněk KOPECKÝ. *Finanční analýza podniku: metody, ukazatele, využití v praxi.* Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, 154 s. ISBN 978-80-251-1830-6

SYNEK, Miloslav. *Podniková ekonomika.* 3., přeprac. dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2002. xxv, 479 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-736-7

ZUZÁK, Roman a KÖNIGOVÁ, Martina. *Krizové řízení podniku.* 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2009. 253 s. Expert. ISBN 978-80-247-3156-8

Elektronické zdroje

CREDITREFORM. *Aktuální informace publikované Creditreform Česká republika: Vývoj insolvenčí* [online]. [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://web.creditreform.cz/cs/content/press/information/index.jsp>

Ekonom: Zažít krachy, to vadí [online]. EKONOM.IHNED.CZ, 2008, 26.6.2008 [cit. 2012-04-24]. ISSN 1213 - 7693. Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-25664310-zazit-krachy-to-vadi>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Analýzy vývoje ekonomiky ČR a odvětví v působnosti MPO* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/ministr-a-ministerstvo/analyticke-materialy/>

Abstrakt

KOLTYGINA, L. *Krize podniku pohledem ekonomicko-statistické analýzy*. Bakalářská práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 57 s., 2012

Klíčová slova: krize, krize podniku, finanční analýza, krize v ekonomických odvětvích, finanční analýza odvětví

Předložená práce je zaměřena na krizi probíhající v českých podnicích a na její měřitelnost a sledovatelnost pomocí finanční analýzy. Předmětem práce je hodnocení finančních ukazatelů v podnicích v letech 2006-2010. Zabývá se analýzou vybraných odvětví české ekonomiky. Sleduje také dopad krize na odvětví na základě počtu insolvencí. Tradičně je práce rozdělena na dvě hlavní části, na teoretickou a praktickou. V části teoretické je zobrazen popis projevu krize v podniku a teoretický základ pro finanční analýzu. V části praktické je samotné hodnocení sektorů. V závěru je pak vyhodnocení krizových dopadů a jsou vyhodnoceny krizí nejvíce zasažené sektory.

Abstract

Key words: crisis, crisis of the enterprise, financial analysis, crisis in the economic sectors, financial analysis of the sector

This work is directed on consideration of the crisis proceeding in the Czech enterprises on indicators of its studying by means of the financial analysis. The main subject of this work is the assessment of financial performance of the enterprises in 2006-2010, the analysis of the chosen branches of the Czech economy, supervision over impact of crisis on some branches of economy on the basis of total insolvency of the enterprises. This work traditionally divided into two main parts - theoretical and practical. The theoretical part consists of the description of manifestation of crisis on functioning of the enterprises; and a theoretical basis for the financial analysis. In a practical part is an isolated assessment of sections. In end is placed discussion of results of impact of crisis and are considered the sections which are most mentioned by crisis.